

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

У ОВОМ БРОЈУ

- Dr Jovan Veličković: Rekonstrukcija ploče za štampanje novinske marke od jedne pare sa likom kneza Mihaila iz 1868. godine ♣ Bogdan Petrović i Dušan Janjetović: Novinska marka *grbuša* od jedne pare prvog štampanja ♣ Dr Jovan Veličković: Razmišljanja o *grbušama*, markama za novine iz 1866. godine ♣ Vojna cenzura u narodnooslobodilačkom ratu (nastavak)
- ♣ Slobodan Boda Knežić: Oznake crtača na markama SR Jugoslavije
 - ♣ Dragoš Petrović: Mostovi Novog Sada ♣ Miroslav Milanović: Naše poštansko siročće ♣ Vladimir Prikić: Šta se dešava na Kosmetu
 - ♣ Dr Vojislav Mićović: Kongres Evropske filatelističke federacije u Beču
 - ♣ Jovan Ristić: Izložba WIPA 2000, Beč ♣ Ivan Tangl: VOJFILA 99, Novi Sad ♣ Vukadin Dimitrijević: JUFIZ X veliki povod za razmišljanje
 - ♣ Ivan Tangl: Novosadsko filatelističko proleće ♣ Mr Pavel Lomijansky: Četvrt veka društva filatelista u Bačkom Petrovcu.
- ♣ Urednik: Na kraju ovog broja

241

~~141~~

БЕОГРАД 2000

ФИЛАТЕЛИСТА

FILATELISTA

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Јован Ристић (председник), Душан Јањетовић, Богдан Петровић,
др Јован Величковић, Војин Вишацки, Мирко Царан,
Војислав Беговић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Војислав Беговић

Примерак 60.00 динара.

За чланове Савеза филателиста Србије примерак 50.00 динара.

Излази четири пута годишње.

Годишња претплата за Југославију 240.00 динара; за иностранство 480.00 динара. (за авионску пошту + 30.00 динара за Европу, односно 60.00 динара за прекоморске земље).

Мали огласи до 20 речи 200.00 динара; свака даља реч 2.00 динара; за правна лица: 1/1 страна 1.000.00 динара.

Published four time at year by Union of Philatelists of Serbia

Address: Sremska 6/IV, YU-11000 Belgrade; Tel/fax: +381 11 638 751

PO Box

Little advertisements: first 20 words DM 30.00; each additional word DM 0.20

Unless otherwise stated, all items may be reprinted, provided that the proper information is given of source and author.

Рукописи се не враћају. Марке или други материјал послати убог снимања враћамо у препорученом писму или по договору.

Прештампавање дозвољено, уз навођење извора и аутора, уколико другачије није наведено.

Издавач: Савез филателиста Србије, Администрација:

Београд, Сремска 6/III, тел. 011/638-751

Originalan rad dr Novana Veličkovića *The Plating of the Serbia 1868 1 Para Newspaper Stamp* objavljen je u njurorškom časopisu *The Collectors Club Philatelist*, u broju za maj-juni 1999. Filatelista donosi nastavak iz prethodnog broja čime završava prikaz članka u skraćenoj verziji koji je ustupljen ljubaznošću autora.

REKONSTRUKCIJA PLOČE ZA ŠTAMPANJE NOVINSKE MARKE OD JEDNE PARE SA LIKOM KNEZA MIHAILA IZ 1868. GODINE

Jovan Veličković

POLOŽAJI KLIŠEA PLOČE IZ 1867. GODINE U NOVOSASTAVLJENOJ PLOČI ZA ŠTAMPANJE IZ 1868. GODINE

Na FIP izložbi 1990. godine u Oklandu (Novi Zeland), u svom izložku Srbije pokazao sam pojedinačne i veće komade marke od jedne pare iz 1868. godine bez ikakvih pretenzija za rekonstruisanjem ploče, verujući u ispravnost ranijih publikacija. Uskoro posle toga, srećnom okolnošću, uspeo sam da dobijem marku od jedne pare iz 1868. godine, i to levi gornji ugaoni komad tabaka sa širokim rubovima na dve strane koji je pokazivao tipično oštećenje ploče, okrugli desni donji ugao koji se u ploči iz 1868. godine nalazi na poziciji 36.



sl. 5



sl. 6

Slika 5 i 6: Pozicija 36 iz ploče iz 1867. godine sa zaokrugljenim donjim desnim uglom i ta ista pozicija na ploči iz 1868. godine sa ivicama tabaka levo i gore često predstavlja položaj 1 u novoj ploči.

Odmah sam uočio da se ova marka ne uklapa u pretpostavku ranijih autora o „novom razmeštaju horizontalnih redova od 10”. Otpočeo sam rekonstrukciju od gornjeg levog ugla ploče i postepeno nabavivši nekoliko većih komada i pregledajući dva jedino postojeća bloka od 9 maraka kao i tražeći primerke sa ivicama tabaka uspeo sam da uznapredujem. Moji konačni zaključci su sumirani u dva šematska crteža - na slici 7 koja pokazuje kako je ploča iz 1867. godine prvo rastavljena na pojedine kliše i grupe klišea i kako su posle, slika 8, prema mome mišljenju, ti pojedini delovi sastavljeni u novu ploču.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

slika 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
36	17	18	19	20	46	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
16	37	38	39	40	26	27	28	29	30
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
41	42	43	44	45	6	47	48	49	50
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	31	32	33	34	35
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
1	2	3	4	5	11	12	13	14	15

slika 8

Posmatrajući ovaj novi raspored može se pretpostaviti da je prvobitna ploča iz 1867. godine bila sastavljena od odlivaka dobijenih sa matičnog klišea koji su zatim pričvršćeni jedan za drugi na špicu metala u nizu od 5 komada (slično postupku kako je sastavljena ploča za štampanje prvih maraka Bavarske (8)). U rastavljanju ploče od 50, ona je prvo podeljena na dva dela duž centralne vertikalne linije između petog i šestog reda; onda su pojedinačno premeštena četiri klišea iz desnog dela ploče iz

šestog vertikalnog reda i to klišei 6, 16, 36 i 46; dva preostala bloka od 25 odnosno 21 klišea su onda rastavljena duž horizontalnih linija spajanja, dajući šest nizova od po pet i četiri niza od po četiri klišea. Posle čišćenja sastavljena je nova ploča za štampanje maraka iz 1868. godine tako što su nizovi od po pet i četiri ređani jedan uz drugi. Ovo ređanje je činjeno nasumice. Na kraju četiri pojedinačna klišea (koji su prethodno navedeni) stavljeni su na još prazna mesta da bi se ploča kompletirala. U novosastavljenoj ploči svega četiri klišea nisu promenila svoja mesta (7-10), a od novih horizontalnih redova od po deset nijedan se nije nalazio u ranijem položaju. Ovaj novi raspored prikazan je na slici 6, gde broj u sredini svakog četvorougla ukazuje na prethodni položaj u ploči iz 1868. godine. Tako je raniji kliše broj 36 u novoj poziciji 1, raniji kliše 16 u novoj poziciji 2 itd.

Raspored klišea u ploči marke od dve pare iz 1868. godine verovatno nikada neće moći da se utvrdi zbog retkog pojavljivanja većih komada (do danas je poznato svega nekoliko četveraca, nekoliko parova i jedna traka od tri). Međutim nikad se ne zna treba biti optimista.

Autor iskazuje zahvalnost D. Hageru, D. Janjetoviću, M. Janjiću, M. Neškoviću, B. Petroviću, Đ. Radivoviću, Z. Stepanoviću, D. Stojanoviću i B. Volleweide koji su mu pomogli u ovom radu, stavljajući mu na uvid primerke maraka od jedne pare ili na neki drugi način.

Literatura:

1. M. Rot, *Filatelista* (Beograd), 1954, str. 54;
2. M. Verner, *Filatelista* (Beograd), 1954, str. 111;
3. M. Rašić, *The Postal History and Postage Stamps of Serbia*, Collectors Club, New York, 1979. str. 49;
4. V. Kardoš, *Principality of Serbia, Postal History and Postage Stamps*, Romanshorn-Varese, 1996, str. 151;
5. E. Derocco, *Postwertzeichen von Serbien*, Kossak Verlag, Berlin, 1914;
6. P. de Smeth, *Les Timbres de la Principaute de Serbie*, Yvert, Amiens, 1927;
7. A. Sefi, *Introduction to Advanced Philately*, Rowley and Rowley, London, 1932.

NOVINSKA MARKA „GRBUŠA” OD JEDNE PARE PRVOG ŠTAMPANJA

Pišu Bogdan Petrović i Dušan Janjetović

Poslednjih pet godina smo intenzivno tragali za kriterijumima na osnovu kojih bi se sa sigurnošću mogla identifikovati marka broj jedan Srbije. Bili smo jedina zemlja u svetu, gde jedan dobar filatelista nije mogao sa sigurnošću da tu marku prepozna, jer su svi opisi ove marke u postojećoj literaturi i katalozima bili neprecizni, nedovoljni ili čak netačni.

Rad se u početku sastojao iz pažljivog proučavanja svih raspoloživih tekstova vezanih za novinske marke, razgovora sa mnogim relevantnim stručnjacima, te kroz nabavku većih količina „grbuša” i uvida u ove marke u drugim zbirkama i na aukcijama.

Znajući da se marke prvog štampanja od jedne pare kriju među markama drugog štampanja, sakupili smo veći broj tabačića kao i pojedinačnih maraka od jedne pare drugog štampanja, pažljivo proučavajući i analizirajući - lepezu boja štampe (svetlije i tamnije nijanse bronzano zelene i maslinasto zelene boje), nijanse boje zaštitnog sloja krede, finoću štampe, debljinu i osobine papira, osobine gume itd.

Iz ovog obimnog materijala izdvojila se, od svih ostalih maraka drugog štampanja, marka koju opisujemo kao marku broj jedan Srbije. Nađena je isključivo u pojedinačnim komadima.

Karakteristike marke broj jedan:

Papir: Debljina bez gume je oko 0,80 – 0,90 mm a sa gumom oko 1,30 mm. Mekši je od papira drugog štampanja;

Boja zaštitnog sloja krede: Ružičasto jorgovanasta, sa nijansama od svetlije do tamnije;

Boja štampe: Od žućkasto maslinaste do zelenožućkasto maslinaste;

Štampa: Od veoma jasne i fine do grublje;

Guma: Beličasta do sivo bele, često sa mehurićima vazduha (bobičava struktura).



Svakako je od koristi da sada damo neka dopunska objašnjenja navedenih baznih karakteristika:

Papir: Još je Pavle Životić 1975. godine bazu svoje reklasifikacije „grbuša” postavio na „analizi papira i izgledu marke”. Na marci od jedne pare prvog štampanja papir je isti kao i kod marke od dve pare prvog štampanja jer je nabavljen i korišćen isti papir za obe vrednosti. Jedina razlika je u toniranju boje zaštitnog sloja krede kod jedne i druge vrednosti. Potrebno je napomenuti da je preostala izvesna manja količina zaštićenog papira koja je upotrebljena za marke od jedne pare drugog štampanja. Te marke su retke i odlikuju se jednom specifičnom bojom štampe koja se može opisati kao bronzanozeleno maslinasta.

Razlika u boji u odnosu na marke drugog štampanja potiče iz drugačije boje zaštitnog sloja krede te je ukupan rezultat superpozicije boja dao gore opisani boju.



Uvidom u veći broj tabačića svih štampanja i vrednosti, može se zaključiti da je papir pre štampanja bio sečen na listiće dimenzija $124 (\pm 5) \times 98 (\pm 4)$ mm pa je kao takav umetan u mašinu za štampanje;

Zaštitni sloj krede: Korišćen je od strane štamparije pre svega radi otežavanja eventualnog pokušaja falsifikovanja maraka. Nanošen je ručno samo sa prednje strane papira. Neravnomernost debljine ručno nanetog sloja kao rezultat može da da iris odštampanih maraka. Takođe kod maraka odštampanih na tanjem sloju krede, boja brže prodire do papira i dolazi do izvesnog razlivanja boje u samom papiru pa štampa takvih maraka deluje grubo. Ova pojava je veoma izrazita na pronađenom komadu marke od dve pare prvog štampanja, na slici u sredini dole.



Boja štampe: Verujemo da je štamarska boja kod svih 170 tabačića bila iz jedne šarže. Razlike koje danas vidimo potiču od različitih debljina zaštitnog sloja

krede, od debljine nanosa boje u trenutku štampanja kao i od vremenskih uticaja zbog načina i uslova čuvanja maraka;

Štampa: Iz svih do sada nabrojanih razloga, a uvidom u preko 25 do sada viđenih komada, finoća štampe nije kriterijum za prepoznavanje marke broj 1. Ako su sve ostale karakteristike prisutne onda možemo konstatovati da je to „ona prava marka” bez obzira da li je štampa fina ili gruba;

Guma: Na originalno gumiranim primercima marke od jedne i dve pare guma je beličasta do sivobele, najčeće sa zarobljenim mehurićima vazduha što joj daje „bobičav izgled”. Broj ovih maraka sa originalnom gumom je veoma mali, što ukazuje na njihovo veliko korišćenje uglavnom bez žigosanja;

Raspored maraka u tabačiću: Nesporno je da je svih 12 „štemplova” (klišea) korišćeno u nepromenjenom obliku kroz sva četiri štampanja marke od jedne pare. Slogovi su isti kod drugog i četvrtog štampanja. Slog prvog štampanja je mogao biti drugačiji ukoliko je rasturen pa ponovo kasnije drugačije presložen. Međutim klišei broj 1 i broj 12 su u prvom štampanju isti kao i u kasnijim štampanjima, što nedvosmisleno pokazuju margine na njihovim ivicama (vidi priloženu rekonstrukciju):



Za sada se ipak mora konstatovati da je rekonstrukcija izvršena prema rasporedu maraka u tabacima kasnijih štampanja.

Značajno je napomenuti da je pronađen i jedan komad marke broj 1 poništen žigom НАПЛАЋЕНО karantina Rača.



Kada se govori o retkosti marke broj 1 može se dati samo procena na osnovu poređenja sa markom od dve pare prvog štampanja. Procenjuje se da je do danas tih maraka pronađeno od 50 do 60 komada uz konstataciju da je marka od samog početka bila poznata kao „greška u boji” i kao takva uočena. Marke od jedne pare prvog štampanja će zapravo tek sada početi da se otkrivaju. Njih treba tražiti u malim zbirkama ili tamo gde su vršene rekonstrukcije tabačića drugog štampanja. Veliki sakupljači su se obično zadovoljavali tabačićima, a odbacivali pojedinačne marke iz svojih zbirki.

Očekujemo da će ovaj prikaz marke broj jedan Srbije dati ozbiljan podstrek istraživačima ove oblasti da i sami pronađu neku od ovih maraka (možda u svojoj sopstvenoj zbirci), a i da dođu do nekih novih saznanja.

N.B. Sve slike u ovom radu date su sa uvećanjem od 41%.

Literatura:

1. Miodrag R. Vuković, *Filatelista* 134/1971;
2. Pavle Životić, *The London Philatelist*, 1975;
3. Velizar M. Kardoš, *The Postal History and Postage Stamps of Serbia*, 1996;
4. Velizar M. Kardoš, *Classification of The first issues of newspaper stamps in the coat of Arms design of 1866*, *The London Philatelist* 1998.

RAZMIŠLJANJA O GRBUŠAMA, MARKAMA ZA NOVINE IZ 1866. GODINE

Jovan Veličković

Od 1977. godine do danas upućeno mi je nebrojeno puta refrensko pitanje „Šta je Srbija broj 1 ?”, na koje danas prvi put pokušavam da odgovorim. Radi lakšeg razumevanja teksta prikazana je klasifikacija tih maraka, sa oznakom štampanja i brojevima prema katalogu Jugomarke za 1991. godinu.

I štampanje puniji papir,
vrednosti 1 p 1/I; 2 p 2/I

II štampanje puniji papir,
vrednosti 1 p 1/II; 2 p 2/II

III štampanje tanak papir,
vrednosti 1 p 1/III; 2 p 2/III

IV štampanje obojen papir,
samo 1 p 1/IV

Do 1971. godine u katalogizaciji „grbuša” bilo je prihvaćeno da su postojala tri štampanja i da je tamnozeleno marka od dve pare (2/I) proba ili greška u boji. Kao marka od jedne pare I štampanja smatrana je marka No. 1/III. Ovo mišljenje zastupili su Deroko (1) i svi strani autori, a kasnije preko njih i Ostojić, Verner, Rot i drugi istraživači maraka Srbije.

Veliki iskorak prema konačnoj klasifikaciji učinio je M. Vuković, 1971. godine, otkrivši u Državnom arhivu dokumentaciju o štampanju ovih maraka, koja je objavljena u nekoliko brojeva časopisa „Filatelista” (2). Tek tada se saznalo da su postojala četiri štampanja a za svako je bila navedena visina tiraža. Iz nađenih padataka se dalje saznalo da je izrekom tamnozeleno boja marke 2/I za sledeća štampanja promenjena u smeđu, kao i kojim su graničnim poštama marke dostavljene. Dokumenta međutim nisu pružala podatke o hartiji, gumiranju i nijansama boja maraka unutar pojedinih štampanja. Novom klasifikacijom pozabavili su se u Beogradu posebno M. Janjić i autor ovog članka, dok je na stranicama engleske filatelističke štampe, daleko od matice, ovo pitanje obrađivao P. Životić, predlažući novu klasifikaciju maraka za period 1866/69, koja se međutim nije održala (3). Životićev članak izazvao je onda pravi mali rat na stranicama tog i drugih časopisa, između M. Vukovića, M. Rašića i P. Životića, koji ipak nije razrešio pitanje klasifikacije, ostavivši za sobom veliku polarizaciju među ovom trojicom.

Klasifikacija koja je predložena istraživanjem u Beogradu pošla je od stanovišta da je štamparija uvek koristila istu vrstu hartije i isti tip gumiranja za obe vrednosti u okviru jednog štampanja, da je u svom radu prvo utrošila celokupnu

količinu deblje hartije koja je gumirana debljim nanosom žućkaste gume (I i II štampanje) i da je tek posle toga, kod II štampanja, prešla na tanju hartiju i belo tanje gumiranje. Konačno, za IV štampanje samo vrednosti od jedne pare, ostalo se na istoj boji kao prethodno ali je nabavljena hartija obojena u masi, koja nije bila prevučena nanosom krede na površini. Ove pretpostavke, kao i studija razdvojnih linija između maraka dovele su do sadašnje klasifikacije, koja je prvi put bila predstavljena u izložku autora na izložbi Balkanfila 77 u Beogradu. Posle ove prezentacije takvu su klasifikaciju prihvatili kasniji autori prikaza maraka Srbije, izlagači i sakupljači na međunarodnim izložbama, a pre svih katalog Jugomarke. Klasifikacija do danas nije nijedanput osporena.

U postojeću klasifikaciju uklapaju se i neke podvarijante ovih maraka:

- 1) Marka broj 1/II postoji u najmanje dve međusobno upadljivo različite nijanse (bronzanomaslinasta i okerastomaslinasta), što je posledica okolnosti da je štamparija za štampanje preko 1.500 tabaka te marke morala da pripremi dve ili više šarži boje, koje nisu bile istovetne. Isto važi i za marku broj 2/III, gde je samo mala količina tiraža u tzv. retkoj „čokoladnoj” boji.
- 2) Pojava marke broj 1/III na debelom papiru (kod I i II štampanja) ukazuje da je manja količina zostalog debljeg papira utrošena pre prelaska na glavnu šaržu tanjeg papira za to štampanje.



I štampaње

II štampaње



III štampaње

IV štampaње

Na ovom mestu moram da upozorim da je boja pojedinih maraka, posebno broja 2/I a naročito broja 1/II veoma osetljiva na spoljne uticaje, posebno bazne i

kisele vodene rastvore (sapuni i deterdženti) kao i na organske rastvarače, koji mogu da izazovu velike promene kako nijanse tako i boje uopšte. Prema meni prenetom kazivanju, takvo jedno dobronamerno eksperimentisanje prevelo je jedan primerak marke broj 2/I u marku broj 1/II koja je u jednom renomiranom izložku deklarirana za jedino poznatu probu te vrste . . . Moja ispitivanja ove marke pre desetak godina kao i docniji pregled marke jednog drugog eksperta, otkrila su na marki zaostale neizmenjene ostatke izvorne boje marke broj 1/I. Po pitanju boja treba napomenuti još jednu pojavu: na mnogim markama i na celim tabacima, nalaze se ili se vremenom razvijaju crne mrlje koje se rasprostiru preko cele slike marke ali naročito preko rubova oko maraka i rubova tabaka. Ove se mrlje moraju pripisati sadržaju olova ili nekog drugog teškog metala u nanosu krede, koji vremenom reaguje sa sumpornim gasovima iz atmosfere, prevodeći metal u crno obojen sulfid. Ovaj mehanizam obrazovanja crnih mrlja bio bi u saglasnosti sa zapažanjima da mrlja praktično nema kod marke broj 1/IV, koje nisu sa kredastim nanosom kao kod prva tri štampanja.



Slika 2

Na pitanje „Šta je marka broj 1/I” ustručavao sam se godinama da dam precizan odgovor. Kvalitativno, marka prvog štampanja morala bi da se odlikuje vrlo čistom i jasnom štamptom, za razliku od broja 1/II. Međutim, poznato je da se u procesu štampanja kliše i cela ploča povremeno čiste, pa posle jednog dela nejasne štampe opet nastaju marke sa čistom štamptom. Tako se marke sa izuzetno jasnom štamptom nekada nalaze i kod brojeva 1/II i 1/III, pa ovo ne bi moglo da posluži kao kriterijum. Dugo vremena smatrao sam da i ne postoji vidljiva razlika između brojeva 1/I i 1/II; štamparija je naprosto pri izvođenju II štampanja nastavila sa radom od pre nekoliko nedelja, sa istom pločom, hartijom i bojom kao i prethodno, jedino je promenila boju marke od dve pare.

Pa ipak, tokom vremena, pregledom velikog broja pojedinačnih maraka i tabaka broja 1/II, ustanovio sam nedvosmisleno da se među tim markama ponekad nalazi jedna specifična žućkastozielena nijansa koja je vrlo retka i koja se ne nalazi kod tabaka. Ova boja pomenuta je i u katalogu Jugomarke iz 1991. godine (broj 1/I) kao žutomaslinasta. V. Kardoš je opisuje za većinu skuljača nepoznatim pojmom „Caledon” (4), boja pupoljka u proleće dok po meni, a prema Mihelovom vodiču za boje (36. izdanje), ovu nijansu treba opisati kao „žućkastosvetlozeleno”. Identifikacija ove boje

u paleti boja marke 1/II može da predstavlja veliku teškoću, koju sam, mislim, savladao jer mi je oko petnaestak takvih maraka do danas prošlo kroz ruke. Jedna od presudnih karakteristika broja 1/I pored boje i čiste ili vrlo čiste štampe su i izuzetno fine i tanke razdvojne linije između maraka, koje se u toj finoći nikad ne nalaze na normalnim markama broj 1/II kao i na tabacima te marke i mogu da budu tanke kao vlas.

Za identifikovanje broja 1/I predlagao sam zainteresovanima od pre nekoliko godina održavanje „mini okruglog stola”, ali niko nije hteo da prihvati. Tajnu broja 1/I znao je po svome tvrđenju i g. Mihajlo Janjić, ali mi je nikad nije poverio; isti slučaj je bio i sa bivšim velikim poznavaoцем srpskim maraka g. P. Životićem, koji u pivatnom pismu saopštava da tu tajnu ne želi da otkrije.

Studirajući dugo postojeći materijal, posebno izgled i raspored razdvojnih linija, želim da saopštim još jednu malu do danas neregistrovanu osobenost kod maraka i tabaka broj 1/II. Zapažanje se odnosi na horizontalnu razdvojnu liniju ispod pozicije 5, koja se u opisu razdvojnih linija obično označava sa „H-5”. Kod najvećeg boja poznatih tabaka i pojedinačnih maraka ova linija je polazeći sa leve strane uvučena prema sredini tabaka za oko 1 mm. Međutim, poznata su mi do danas dva tabaka (Feldman aukcija 1980, lot 1076) i jedan drugi iz moje zbirke, gde je ova linija u ravni sa vertikalnim levim ivicama maraka u pozicijama 5 i 9. Bilo bi i suviše smelo prepostaviti da se radi o dva štampanja unutar izrade marke broj 1/II, ali je sasvim sigurno da je u toku štampanja uz čišćenje ploča obavljeno i ponovno pritezanje okvira koji je učvršćivao klišeje maraka i razdvojnih linija.

U vezi sa tabacima još jedno zapažanje koje je do danas ostalo nerazjašnjeno: marke broj 1/II, 2/II, 2/II i 1/IV postoje kao pojedinačne marke sa ivicama tabaka na jednoj ili sa dve strane, kao parovi ili celi tabaci, dok marke broj 1/I, 2/I i 1/II ne da ne postoj kao parovi i tabaci, već ne postoje ni pojedinačni komadi sa ivicama tabaka sa jedne ili dve strane.

Rekonstrukcije tabaka broja 2/I i 1/III u našim zbirkama su pod malim znakom pitanja, jer samo pretpostavljamo da su i te marke štampane sa istim rasporedom klišea kao i marke broj 1/II i 2/II i 2/II. Odsustvo maraka sa rubovima kod brojeva 1/I, 2/I i 1/III, ukazuje na pretpostavku da su te marke još u samoj direkciji pošta, pre dostavljanja graničnim poštama rasečene na pojedinačne komade i obsečene od rubova, tako da je ono što je kasnije vraćeno kao neutrošeno izgledalo tako kako te marke danas samo i nalazimo. Marke broj 1/II i 1/III i naročito 1/IV (nisu ni dostavljane šalterima) bile su na zalih u depou kao celi tabaci, pa su docnije kao takve došle u ruke trgovaca i sakupljača.

I konačno, nekoliko reči o poništenim pojedinačnim komadima i markama na novinama. Poznato je da su originalno poništeni komadi izuzetno retki. Od desetak meni poznatih autentično žigosanih maraka većina su marke od dve pare, što je i razumljivo jer je osnovna taksa za dostavu novina bila dve pare, a marka od jedne pare bila je predviđena za dopunu takse za nešto teže novine. Orijentaciono poznata su mi do danas tri originalno poništena komada 2/I, 2-3 komada 1/II i 4-5 komada

broja 2/II, jedan komad 2/III i jedan komad, verovatno broja 1/I.

Na originalno žigosanim markama moguće je da se pojave samo i jedino žigovi НАПЛАЋЕНО, pošta Beograd, Aleksinac, Kladovo, kao i eventualno pošta Rača, zbog toga što su ove marke u prvom deljenju dostavljane samo prvim trima poštama. Normalno je što je većina ovih maraka sa žigom НАПЛАЋЕНО beogradske pošte, koja je imala najveći priliv stranih časopisa, dok je priliv iz Turske preko Aleksinca morao biti zanemarljiv, a pogotovu preko Kladova, za novine iz Vlaške. Na slici je prikazan jedan od tri poznata autentično žigosana primerka marke broj 2/I sa žigom beogradske pošte, iz zbirke Ferarija, koji je bio na aukciji Feldman 20. maja 1980. pod brojem 1067.



Slika 3

Do danas su poznate po jedne novine sa markom broj 2/II i 2/III.

Što se tiče prvih novina, (beoj 6, str. 126, Bosanski Vjestnik od 13/8/1866), postoje kontraverzna mišljenja o njihovoj originalnosti. Dok je prvobitno mišljenje Deroka žig na marki deklarirao kao žig beogradske pošte, kasnije se ispostavilo da je žig pošte Rača. prema pozitivnom opisu ovoga objekta, novine su nađene na tavanu kuće Mine Karadžić u vreme I okupacije Beograda; novine su bile donete kurirom iz Sarajeva u Bosnu, predfrankirane, ili je tamo neko platio poštarinu, pa su potom dostavljene u Beograd. Originalnost ovih novina osporio je M. Vuković (6), ističući da u to vreme Rača još nije imala marke, da je frankatura od dve pare važila samo za novine koje nisu pod omotom, što kod ovih novina nije bio slučaj, jer nema adrese ili adresne nalepnice ili njenog traga na prednjoj strani novina. Vuković ističe i činjenice da je pošta Rača primila žig kratko vreme pre izlaska novina, pa bi njegov otisak morao biti čistiji, da je jedini ovlašćeni uvoznik za Bosanski Vjestnik u tom periodu bio beogradski knjižar Valozić, a da Mina Karadžić od 1864. godine više nije živela u Beogradu. Istu sumnju u originalnost ovih novina izrekao je i P. Životić, u svom članku u časopisu The London Philatelist. Uzimajući u obzir i činjenicu da je jedan beogradski trgovac 1894. godine sudski osuđen za zloupotrebu odloženih originalnih žigova iz depoa Pošte na markama ranijih izdanja Srbije (6, str 127), a verovatno su to i drugi neovlašćeno radili, radi se najverovatnije o naknadnom uslužnom žigosanju na novinama koje nisu putovale.

Nedavno sam imao priliku da vidim i uverim se u punu originalnost novina „Seljak”, štampanih u Novom Sadu, propisno frankiranih novinskom markom broj 2/III, i upućenih u Svilajenac. Radi se upravo o pozivu na pretplatu na časopis „Seljak”, iz decembra 1866. godine. Izlaženje časopisa bilo je najavljeno za 1. januar 1867. godine, preko knjižara V. Valožića u Beogradu. Poziv u formi prednjeg zaglavlja časopisa upućen je potencijalnim pretplatnicima u unutrašnjosti po frankiranju novina novinskom markom od dve pare, koja je poništena crnim žigom u okviru НАПЛАЋЕНО, u upotrebi kod pošte Beograd. Kod ovog objekta se radi o odgovarajućem žigu, novine iz inostranstva su po savijanju zatvarane prilepljivanjem marke na desnu prevojnu ivicu novina, zatvarajući ih na taj način, nije korišćen novinski omot (tada bi frankatura bila 10 para) i adresovane su ispisivanjem imena primaoca mastilom na gornjem rubu novina. Ovaj unikatni objekat, nastao krajem decembra 1866. godine, jedinstven je po svojoj lepoti i značaju, predstavlja, koliko je meni poznato jedini poznati slučaj poštanske upotrebe novinske marke od dve pare trećeg štampanja (7).



Literatura:

- 1) Evžen Deroko, *Filatelista*, Beograd 1939;
- 2) Miodrag R. Vuković, *Filatelista*, Beograd, 1971;
- 3) P Životić, *The London Philatelist*, 1975;
- 4) Mirko Rašić, *isti časopis*, 1975;
- 5) Miodrag R. Vuković, *Filatelija*, Zagreb, 1977;
- 6) Velizar Kardoš, *The Postage stamps of the Principality of Serbia*, Romanshorn 1996, str. 126, str. 127;
- 7) Jovan Veličković, *Atest o originalnosti No. 11*, januar 2000.

ŽIGOVI AGENCIJA DDSG NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE

Vojin Višacki

OPŠTI PREGLED RADA DRUŠTVA

Razvoj trgovine u pravcu Levanta ubrzao je ideju da se u Beču osnuje parobrodsko društvo. Ovo je ostvareno 13.3.1829. godine osnivanjem Prvog dunavskog parobrodskog društva. Potpun naziv Društva glasio je „Erste K.K. privilegirte Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft“. Uobičajeni skraćeni naziv glasio je DDSG.

Na međunarodnoj konferenciji održanoj u Beču 1857. godine bilo je pokrenuto i pitanje poštanske službe na Dunavu. Tada je izrađen i definitivni nacrt o poštanskoj službi na Dunavu koji je bio prihvaćen od priobalnih država. Međutim na Dunavskoj konferenciji koja je održana u Parizu posle godinu dana ovaj ugovor nije ratifikovan.

Dokumenta o poslovanju DDSG-a su mnogobrojna za sve grane službe izuzev za poštu. Podaci o poštanskoj službi ovog preduzeća su vrlo oskudni. Glavni izvor su radovi autora, posebno onih iz Austrije.

Društvo je po ugovoru sa austrijskom poštanskom upravom bilo obavezno da prenosi poštanske pošiljke za austrijske poštanske kancelarije pri konzulatima na



Levantu, a za tu uslugu je ostvarivalo subvenciju za besplatan prenos poštanskih zaključaka (pošta upakovana u kese ili džakove).

Prema jednoj naredbi mađarske poštanske uprave koja je bila objavljena u ugarskom listu poštanskih naredbi od 14.9.1867. godine može se zaključiti kakvi su međusobni odnosi vladali između poštanske uprave i DDSG-a. Svaka je strana ubirala porto za svoj račun do graničnih mesta (poštanske stanice Klenak, Kovin, Bazijaš i Oršava) a ubiranje porta za dalji deo puta obavljala je druga strana. Odnosi između poštanske uprave i DDSG-a bili su upravo takvi kakvi bi bili između poštanskih uprava među kojima ne postoji nikakva poštanska konvencija. Agencije društva svuda su obavljale samostalno i nezavisno prijem pisama. Na ovaj način s jedne strane DDSG je vršio prijem, prenos i predaju pisama naslovnice, a sa druge strane i konzularne pošte na Levantu takođe su vršile prijem i predaju pošte, pa je razumljivo da su na ovaj način predstavljale konkurenciju državnim konzularnim poštanskim stanicama. Agencije društva primale su samo unapred plaćena obična pisma, dok su konzularne poštanske kancelarije primale i preporučene pošiljke.

Društvo je izdalo i sopstvene marke. O njima je u literaturi i katalozima dosta pisano. Ovde ćemo samo ukratko navesti godine izdanja i vrednosti koje su izdate:

Godina	Vrednost	Boja
1866	17 kr.	crvena
1867	17 kr.	crvena
1868	10 kr.	jorgovanasta
1868	10 kr.	zelena
1870	10 kr.	crvena
1878	10 kr.	zelena

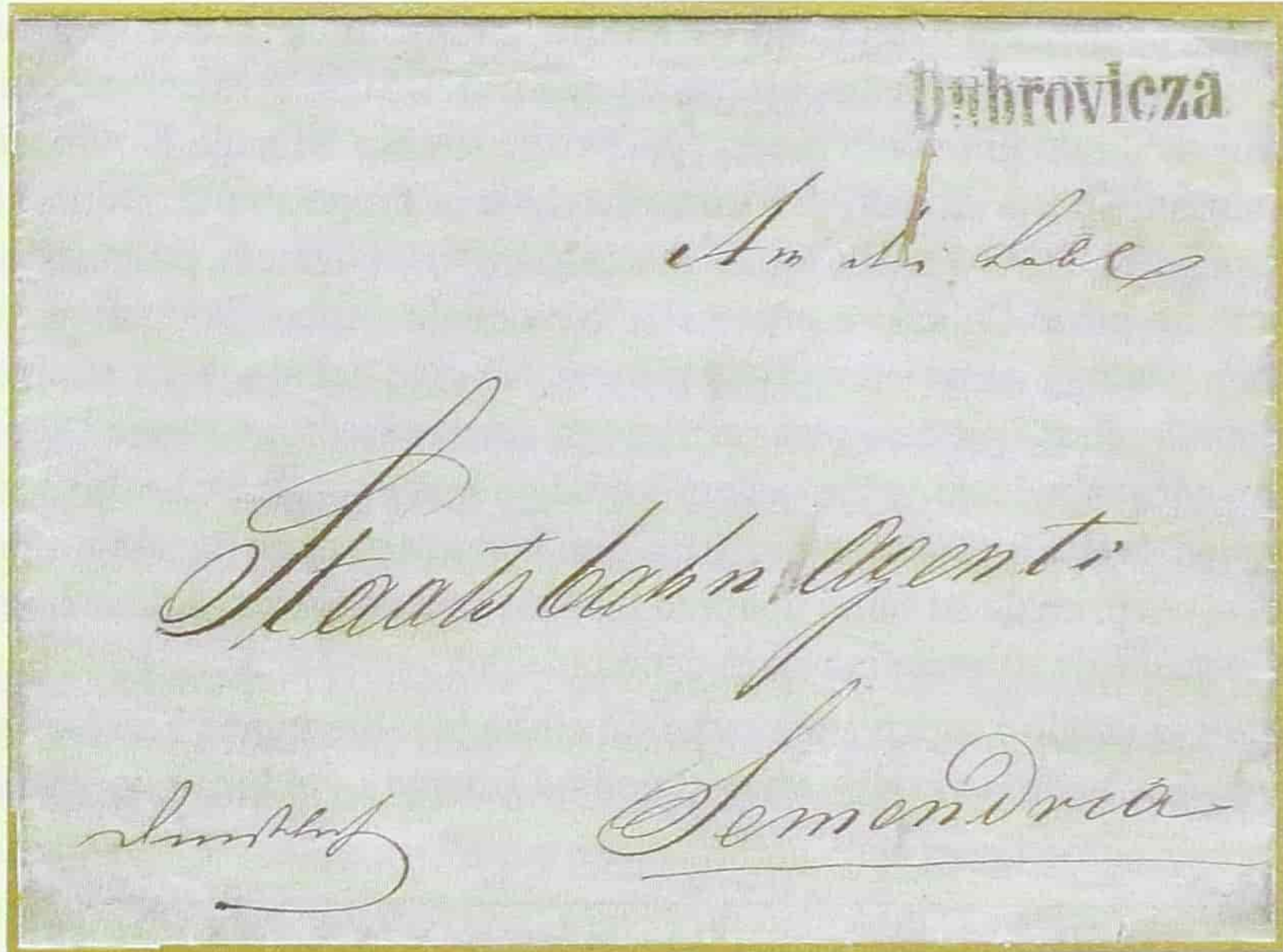
Upotreba ovih maraka uglavnom je prestala oko 1882. godine.

Posle perioda upotrebe maraka DDSG je i dalje obavljao poštansku službu, ali u smislu prenošenja zaključaka, a može se pronaći i poneka poštanska pošiljka žigosana žigom društva i to više ljubaznošću osoblja, a ne nekom obavezom.

AGENCIJE DRUŠTVA

Većina autora koji su pisali o poštanskoj službi DDSG-a najveću pažnju su usmerivali su na rad Društva na svojim nacionalnim teritorijama. Uz rad agencija prikazivani su i žigovi koje su ove agencije upotrebljavale. Od naših autora o agencijama i njihovim žigovima pisali su M. Rašić i A. Petrović. Oni su u svojim

ДДСГ - Дунавско паробродско Друштво



1865., Писмо из ДДСГ агенције Дубравица за Смедерево. Изузетно ретко писмо због ране употребе из доба српске предфилателије и због преноса писма по српској територији.



1867., Писмо из Неготина, преко ДДСГ агенције Радујевац за Оршаву, са марком од 17 кр. (зупчање 12).

ДДСГ - Дунавско паробродско Друштво



Исечак са писма из Београда за Рушчук са марком од 10 кр. (издање 1878).



Писмо из Неготина преко Д.Д.С.Г. агенције Радужевац за Оршаву, са марком од 10 кр. (издање 1878).



1875., Писмо из Д.Д.С.Г. агенције Радужевац преко Базијаша за Будимпешту.

Agencijski žigovi

Društvo je upotrebljavalo razne oblike žigova za razne grane službe pa ih možemo podeliti prema nameni:

1. Izrazito poštanski žigovi kružnog oblik, za razliku od austrijskih poštanskih žigova imali su oznaku meseca rimskim brojem. Boja im je bila plava, izuzetno retko crna. U žigu nema oznake godine. U većini slučajeva napis je graviran u antikva slovima, ređe i to kasnije grotesk slovima. U napisu se nalazi naziv mesta u kome se nalazi agencija.
2. Agencijski žigovi čiji je oblik veoma različit, a u žigu se nalazi napis „Agentie”
3. Žigovi upotrebljavani u različite svrhe, različitog oblika: od kružnih do ornamenata
4. Brodski žigovi, sa nazivom broda u napisu, najčešće u antikva slovima i brojem ispod naziva broda. Ime više objašnjenja za značenje ovih brojeva, ali za sada nema izvornih dokumenata koji bi ovo precizno objasnili.

Sve ove žigove možemo razvrstati prema obliku.

Žigovi su korišćeni za poništavanje brodskih maraka i dugih dokumenata (dopisnih karata, koverata i tovarnih listova). Međutim ne postoji za sada ni jedan dokument koji izričito naređuje koji će se žig upotrebljavati u poštanske svrhe.

Prema obliku dajemo popis žigova koji su nam za vreme istraživanja poznati:

Tip	Mesto u kome je agencija	promer mm	Slika br.
A. Linijski	1. Basiasch	31	1.
B. Jednokružni	1. Semlin	27	2.
	2. Semlin	23	3.
	3. Kubin	25	4.
	4. Belgrad	23	5.
	5. Gombos	23	6.
	6. Basiasch	23	7.
	7. Pancsova	23	8.
	8. Illok	23	9.
	9. Neu Besce	23	10.
	10. Gradischte	23	11.
	11. Cserevitz	22	12.
	12. Carlovitz	23	13.
	13. Palanka	24	14.
	14. Neusatz	22	15.
	15. Gr. Becskerek	24	16.
	16. Semlin	23	17.
	17. Datumski	18	18.
	18. Datumski	18	19.
	19. Datumski	20	20.

C. Ovalan	1. Schabatz	40x11	21.
	2. DDSG/ubernomen	32x13	22.
	3. DDSG Semlin/ausgefolgt	35x17	23.
	4. 1 kk pddsg/Neusatz	32x26	24.
	5. Schifts-Inspectorat/Semlin	30x23	25.
	6. Inspectorat n 5/DDSG/in/Orsova	28x23	26.
	7. KK Pr 1 te Dmpfschiffahrt/Agentie/ Belgrad	32x24	27.
	8. Agentie/D.D.S.G./Rasca	30x23	28.
	9. D.D.S.G./Agentie/Radujevaz	35x27	29.
	10. D.D.S.G./Agentie/Orsova	35x28	30.
	11. Agentie/D.D.S.G./Basiasch	30x23	31.
	12. D.D.S.G./Agentie/in/Essegg	31x26	32.
	13. D.D.S.G./Saldirt/Gr. Becskerek	32x24	33.
	14. Semlin/1	34x23	34.
	15. Galaz/1	35x25	35.
	16. Josef karl/6	35x24	36.
	17. Waitzen/13	35x24	37.
	18. Mercur/15	35x26	38.
	19. Bela/16	31x22	39.
	20. Samson/33	33x23	40.
	21. Gonyo/43	36x22	41.
	22. Rlisabeth/16	31x22	42.
	23. Ferdinand Max/59	34x24	43.
D. Pravougaoni	1. Datumski	25x19	44.
E. Osmougaoni	1. Pancsova	41x9	45.
	2. D.D.S.G./Neu Besce/Saldirt	27x20	46.
	3. D.D.S.G./Pancsova/Saldirt	20x16	47.
	4. Dampfschiefahrt Agentie/Sissee./1875	47x22	48.
F. Pravougaoni lučni uglovi	1. Ausgefolgt/Essek O.L.	45x20	49.
	2. Saldirt/Neu Besce	35x19	50.
	3. Saldirt/Belgrad	36x20	51.
	4. Saldirt/Kubin	36x20	52.
G. Dve paralelne duži spojene lukovima	1. Uubernomen/D.D.S.G.	29x12	53.
H. U ornamentu	1. D.D.S.G./ubernomen		54.
	2. Uubernomen/D.D.S.G.		55.

Popis agencija Društva i njihovih žigova

Popis je dat u vidu tabele u kojoj redni broj označava abecedni redosled agencije. Dati su skraćeni nazivi država: AU za Austro-Ugarsku i S za Srbiju i skraćeni nazivi reka na kojima su bile agencije: S - Sava, Dr - Drava, D - Dunav, T - Tisa, Bk - Begejski kanal, Fk - Frances kanal.

Kod agencija o čijem radu nemamo podatke, a žigovi nisu zabeleženi, u tabeli smo ostavili prazan prostor, eventualno samo sa napomenom. Ove smo agencije popisali zbog evidencije sa upozorenjem da su možda radile.

Red.br.	Današnji naziv	Raniji naziv	Drža va	Re- ka	Br. slike	Vreme upotrebe žiga	Napomena	
1.	Apatin	Apathin	AU	D				
2.	Aradac	Aradatz	AU	T				
3.	Bač.Palanka	Palanka	AU	D	14	1871		
4.	Batina	Battina	AU	D				
5.	a	Basiasch	AU	D	1	1860		
	b	Basiasch	AU	D	7	1878		
6.		Barcs	AU	Dr				
7.	a	Beograd	Belgrad	S	SiD	1	1869	na tovarnom listu
	b		Belgrad	S	SiD	5	1866,1870	dva tipa prema visini slova: 3,5 i 4,5mm
	c		Belgrad	S	SiD	2	1872,1878,1885	26,5mm
	d		Belgrad	S	SiD	27	1888	
	e		Belgrad	S	SiD	51	1869	
8.	Bezdan	Bezdan	AU	D				
9.	Bogojevo	Gombos	AU	D	6	1877		
10.	Brčko	Brcska	AU	S	6-17	1866	23mm	
11.		Caprak	AU	S			današnj naziv nepoznat, u mestu bila pošt.agencija	
12.	Čerević	Cserevitz	AU	D	12	1877,1889,1891		
13.	Čadevica	Csagjevica	AU	Dr				
14.	Čurug	Csurug	AU	T				
15.	Dalj	Dalya	AU	D				
16.	Datkovac	Detkovacz	AU	Dr				
17.	Do.Miholjac	Miholacz	AU	Dr				
18.	Do.Milanovac	Milanovatz	S	D	11	1867	23mm	
19.		Drenkova	AU	D			nizvodno od Dobre kod Koprivnice	
20.	Drnja	Drnja	AU	Dr				
21.	Dubravica	Dubrovitz	S	D	30		bez natpisa Agentie,30x24mm	
22.	Futok	Futtak	AU	D				
23.	Galdova	Galdova	AU	S			kod Siska	
24.		Guravoja	AU	D				
25.	Grocka		S	D			ukoliko je postojala agencija otvorena posle 1868	
26.		Gustos	AU	T			mesto nepoznato	
27.	Ilok	Illok	AU	D	9	1869		
28.	Jasenovac	Jassenovatz	AU	S				
29.	Kladovo	Skela-Cladovi	S	D				
30.	Kladušnica	Cladusnitza	S	D			uzvodno od Kladova	
31.	Klenak	Klenak	AU	S				
32.	a	Kovin	Kubin	AU	D	4	1878,1881,1887,1888	
	b		Kubin	AU	D	52	1878,1881,1887,1888	
33.	Kozijak	Kossiak		D				
34.	Moslavina	Moszlavina	AU	Dr				
35.	Noskovci	Noszkovcze	AU	Dr				
36.	a	Novi Bečej	Neu Besce	AU	T	10	1877	
	b		Neu Besce	AU	T	46	1861	
	c		Neu Besce	AU	T	50	1877	
	d		Neu Besce	AU	T	55	1869	
37.	Novi Kneževac	T. Kanizsa	AU	T				
38.	a	Novi Sad	Neusatz	AU	D	15	1871	razl. u vel. i rastojanju slova: a-22mm, b-3mm
	b		Neusatz	AU	D	15	1890	
	c		Neusatz	AU	D	24	1874	
39.	Obrenovac	Palesch	S	S				

40.	a	Osijek	Esseg	AU	Dr	5-17	1881	
	b		Esseg OL	AU	Dr	52	1880,1881	
	c		Esseg OL	AU	Dr	49	1880,1881	
41.	a		Orsova	AU	D	26	1870	naspram Tekije
	b		Orsova	AU	D	30	1872	
42.	a	Pančevo	Pancsova	AU	D	8	1886,1887,1890	
	b			AU	D	33	1876	bez oznake mesta
	c		Pancsova	AU	D	47	1863	
	d			AU	D	44	1863	bez oznake mesta
	e			AU	D	22		1863
	f		Pancsova	AU	D	45		1882
43.	a	Radujevac	Radujevaz	S	D	5-17	1867	
	b		Radujevaz	S	D	29	1868	
44.		Rajevo Selo	Rajevo Selo	AU	S			
45.		Rama	Rama	S	D			
46.		Sanad	Szanad	AU	T			
47.		Senta	Zenta	AU	T			
48.		Sisak	Sissek	AU	S	48	1875	
49.		Sl. Brod	Brood	AU	S			
50.		Smederevo	Semendria	S	D			
51.		Sr. Mitrovica	Mitrovitz	AU	S			
52.		Sr. Rača	Rcsa	AU	S	28	1882	
53.	a	Sr. Karlovci	Karlovitz	AU	D	13	1870	
	b		Karlovitz	AU	D	50	1877	
	c			AU	D	53	1869	
	d			AU	D	54	1857	
	e			AU	D	20	1877	
54.		St. Gradiška	Alt Gradiska	AU	D			
55.		St. Mildavin	Moldova	AU	D			
56.		St. Slankamen	Slankamen	SU	D			
57.			Swinitza	AU	D			
58.		Sip	Syp	S	D			
59.		Šabac	Schabatz	S	S	21	1873	
60.		Šamac Sl.	Schamaz	AU	S	5-17	1964,1866	
61.		Tekija	Tekia	S	D			
62.		Terezino polje	Theresienfeld	AU	Dr			
63.	a	Titel	Tittel	AU	T	50	1880,1881	
	b			AU	T	19	1887,1884	
64.			Turn Severin	AU	D	31	1871	naspram Kladova
65.			Werczerova	AU	D			između Tekije i Sipa
66.		Vel.Gradište	Gradischte	S	D	11	1876	
67.		Viljevo	Viljevo	AU	Dr			
68.		Vrbas	Vrbas	AU	Fk			
69.		Vukovar	Vucovar	AU	D			
70.		Županja	Xupanie	AU	S			
71.	a	Zemun	Semlin	AU	D	3	1863,1865,1870,1878	grotesk slova
	b		Semlin	AU	D	17	1870	antikva slova
	c		Semlin	AU	D	23	1866	
	d		Semlin	AU	D	25	1869	
	e		Semlin	AU	D	54	1857	
72.	a	Zrenjanin	Gr.Becskerek	AU	D	16	1865	
	b		Gr.Becskerek	AU	D	33	1865	
	c		Gr.Becskerek	AU	D	22	1865	

BASIASCH

1



2

3

4

5

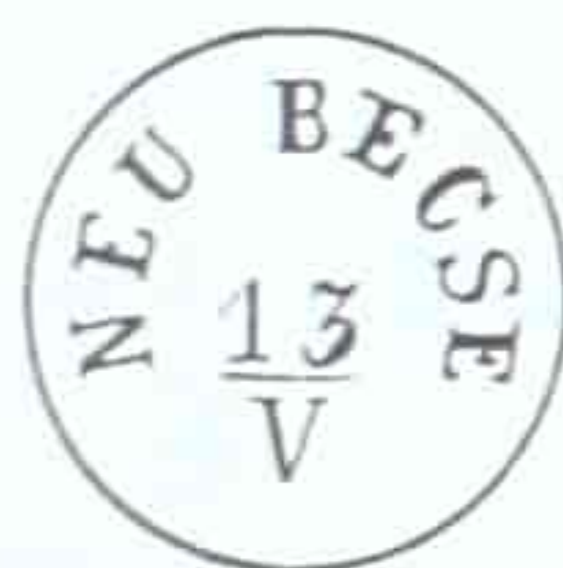


6

7

8

9



10

11

12

13

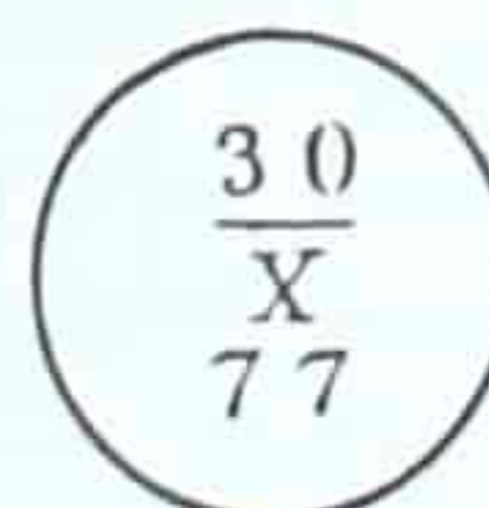
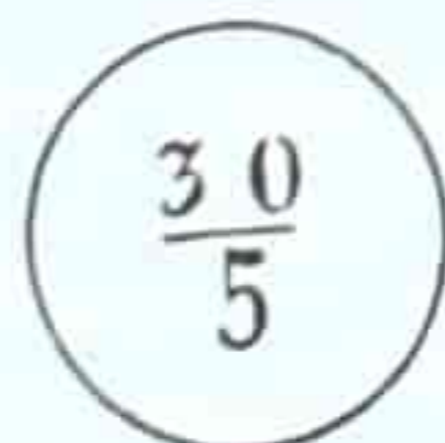


14

15

16

17



18

19

20

SCHABATZ

21

D. D. S. G.
ÜBERNOMEN

22

D. D. S. G. SEMLIN
AUSGEFOLGT

23

A. K. K. P. D. O. S. G.
18 11 74
NEUSATZ

24

SCHIFFS-INSPECTORAT
N^o IV
SEMLIN

25

INSPECTORAT N^o 5
D. D. S. G.
IN
ORSOVA

26

K. K. P. R. I. E. O. DAMPFSCHEIFFAHRT
AGENTIE
BELGRAD

27

AGENTIE
D. D. S. G.
RACSA

28

D. D. S. G.
AGENTIE
RADUJEVAZ

29

D. D. S. G.
AGENTIE
ORSOVA

30

AGENTIE
D. D. S. G.
BASIASCH.

31

D. D. S. G.
AGENTIE
IN
ESSEGG

32

D. D. S. G.
SALDIRT
GR. BECSKEREK.

33

SEMLIN
1

34

GALAZ
1

35

JOSEF KARL
6

36

WAITZEN
13

37

MERCUR
15

38

BELA
16

39

SAMSON
33

40

GÖNYÖ
43

41

ELISABETH
46

42

FERDINAND MAX
59

43

18 $\frac{9}{4}$ 63

44

PANC SOVA

D. D. S. G.
NEU BECSE
SALDIRT.

D. D. S. G.
PANC SOVA
SALDIRT

DAMPFSCHIEFAHRT AGENTIE
11 SISSEE.
4 1875.

45

46

47

48

I. K. K. P. AUSGEFOLGT D. D. S. G.
4. 1881
IV ESSEK O. L.

I. K. K. P. SALDIRT D. D. S. G.
18 $\frac{14}{V}$ 77
NEU BECSE

I. K. K. P. SALDIRT D. D. S. G.
18 9 89
III BELGRAD

49

50

51

I. K. K. P. SALDIRT D. D. S. G.
18 $\frac{19}{VI}$ 81
KUBIN

52

ÜBERNOMEN
D. D. S. G.

D. D. S. G.
ÜBERNOMEN

ÜBERNOMEN
D. D. S. G.

53

54

55

Ljubaznošću inž. Dušana Janjetovića ukazano mi je na postojanje žigova linijskog tipa kod agencije Dubrovica i Belgrad. Pismo DDSG-a agencije Dubravica dato je kao ilustracija uz ovaj rad.

Arhivska građa i literatura

1. Inž Aleksandar J. Petrović, *Poštanska služba dunavskog parobrodskog društva*, PTT Arhiv, sv. 9/1963;
2. Mirko Rašić, *Poštanska služba DDSG na području Jugoslavije*, Filatelija br. 9/72, izdanje H.F.Saveza;
3. S.D.Tchilinghirian, W.S.E.Stephen, *Austrian post offices abroad*, 1964, the Austrian stamp club of Great Britain;
4. Inž. Edwin Muller, *Die Poststempel auf der Freimarkenausgabe 1867 von Osterreich und Ungarn, Teil Ungarn*;
5. Frachten, *Tarife der Ersten K.K.Privil.Donau-Dampfcshiffahrt-Gesellschaft*, Auflage im Februar 1868, Wien.

Poštovani čitaoci, tehničkom omaškom u broju 140 izostavljen je deo teksta na kraju nastavka. Pre poglavlja „Cenzorski žigovi u pozadini“ s kojim nastavljmo sa objavljivanjem ovoga rada ispravljamo učinjeni propust. Molimo vas da uvažite naše izvinjenje.

4. armija vp 112/LC	36	42 x 14 mm	ljubičasta	3. 8. 45.
4. armija vp 144/AK	9	35	crvena	10. 10. 45.
144/RC	9	35	crvena	28. 5. 45.
144/TM			ljubičasta zelena	8. 8. 45.
4. armija vp 108/SK	4	36 x 21 mm	crvena	25. 3. 45 -
112/OL			crna	25. 11. 45.
112/LC			ljubičasta	
112/PU				
144/AK				
144/RC				
144/TM				
151/BP				
187/AL				
187/FG				
187/GU				
187/IN				
187/LP				
197NH				
Vojna pošta broj 4	51	55 x 12 mm	crna	15. 5. 45.

VOJNA CENZURA U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU (nastavak iz prethodnog broja)

Vojin Višacki

c. CENZORSKI ŽIGOVI U POZADINI

Za cenzurisanje upotrebljavani su posebni žigovi različitog oblika, što je zavisilo od vojnih vlasti. Tako su se žigovi upotrebljavani u istočnim delovima zemlje dosta razlikovali od onih u zapadnim.

Upotrebljavani su sledeći žigovi:

Podela		Slika br.
1. Prema sadržaju žiga	a) Bez oznake cenzurnog mesta	
	b) Sa oznakom cenzurnog mesta	
	c) Sa oznakom broja cenzora	
	d) Bez broja cenzora	
	e) Sa oznakom zvezde	
2. Prema poreklu žiga	a) Žigovi komandi mesta	
	b) Žigovi komandi područja	
	c) Žigovi vojnih oblasti	
	d) Žigovi relejnih stanica	
	e) Žigovi pozadinskih cenzorskih punktova	

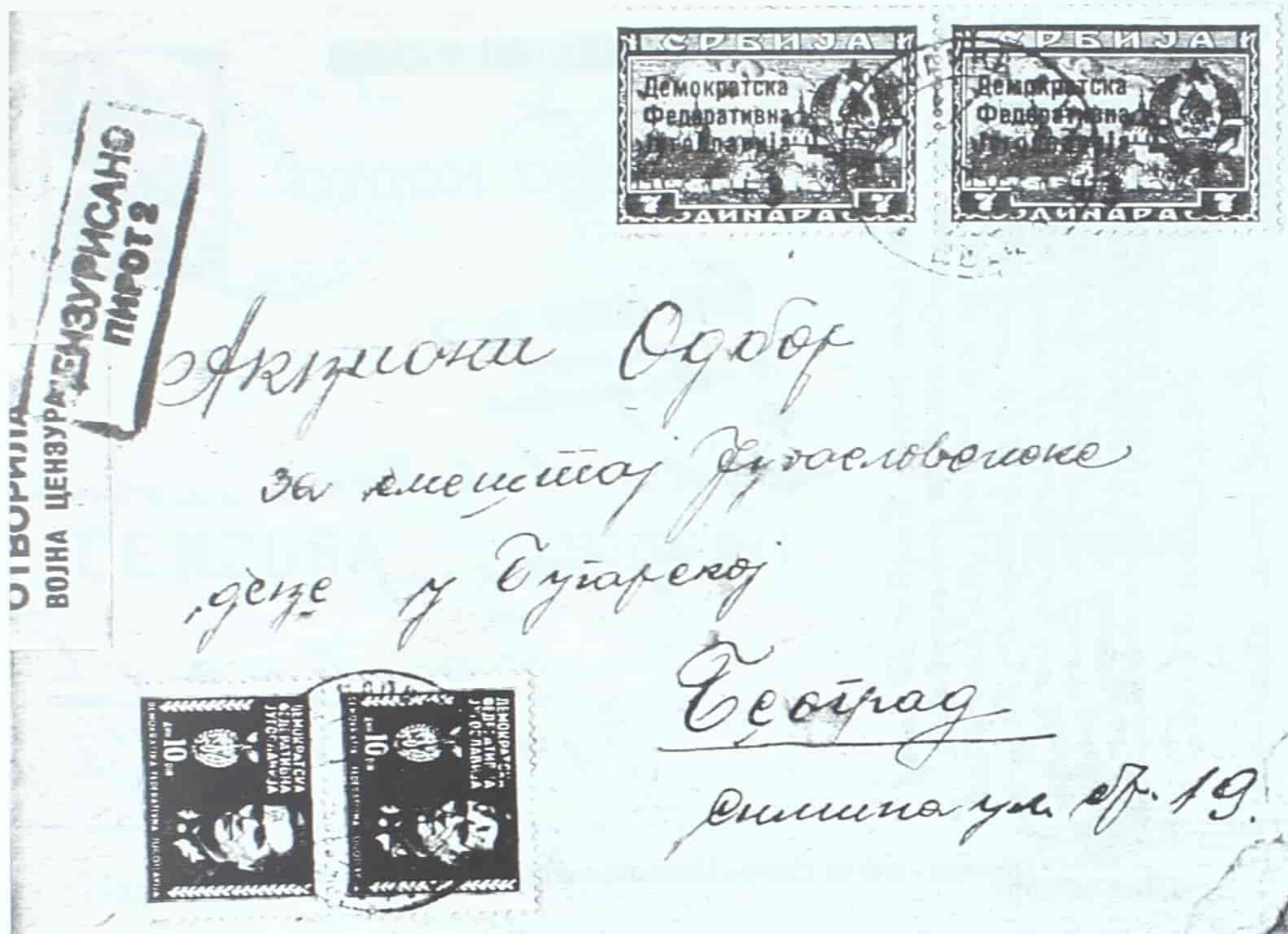
3. Prema obliku	A. Cenzorski parafi		1-3
	B. Linijski:	a) Jednoredni	4-11
		b) Dvoredni	12-22
		c) Troredni	23-41
		d) Četvororedni	42
	C. Okvirni	a) Pravougaoni jednoredni	43-45
		a) Pravougaoni dvoredni	46-66
		a) Pravougaoni troredni	67-95
		a) Pravougaoni četvororedni	96-97
	D. Okvirni sa dvostrukom ivicom	a) Pravougaoni dvoredni	98-99
		b) Pravougaoni troredni	100-103
	E. Okvirni sa trostrukom ivicom	a) Pravougaoni dvoredni	104
	F. kružni	a) Jednokružni	105-106
b) Dvostruka kružnica		107-109	
G. ovalan	a) Elipsast	110-111	
4. Upotreba zaostalih žigova	a) Kružni		112
	b) Okvirni		113

Popis cenzorskih žigova /Prilog/TABELA V/1324/

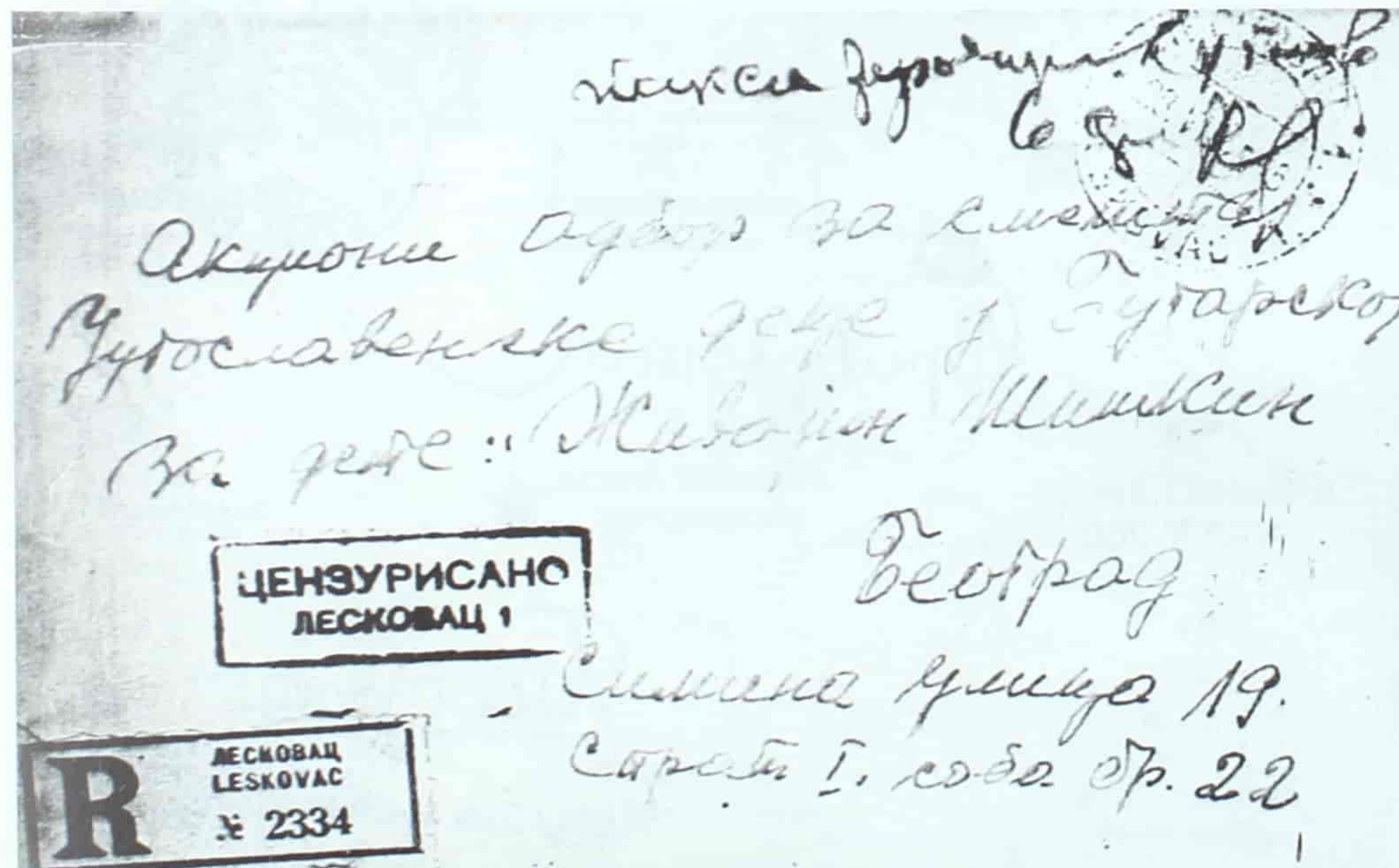
Red. br.	Cenzorski punkt	Broj cenzora	Br. slike	veličina u mm	Boja	Vreme upotrebe	Napomena
1.	Banja Luka		25	38/19/36	ljub.	16.6.45 26.7.45	Cenzor postavljen od 14.5.
2.	Beograd	A	67	27x13	ljub.	26.1.45	
		B	67	27x13	ljub.	11.2-17.11.45	
		A 1-10	67	27x13	ljub.	26.1-19.4.45	
		B 1-10	67	28,5x13,5	ljub.	30.12.44-9.6.45	
		V 1-10	67	28,5x13,5	ljub.	21.5-23.6.45	
		G 1-10	67	28,5x13,5	ljub.	18.5-9.7.45	
		2	67	27x13	ljub.	23.1.45	
		Br. 2	67	27x13	ljub.	4.3.45	
		10	67	29x13,5	ljub.	21.7.45	
			105	30	ljub.	3.11.45	
3.	Bijeljina		56	32x12	ljub.	7.6.45	
4.	Biograd na moru	2,17	51	42x23	ljub.	13.12.44	
5.	Bitolj	7,8	33	30/9/21	crna	6.8.45	
6.	Boan		2		ljub.	3.7.45	Nar.osl.Odbor
7.	Bos. Krupa		15	42x28	ljub.	8.7.45	
8.	Bos. Novi		47		crna	9.7.45	
9.	Bos. Petrovac		97	44x23	ljub.	3.12.44	
10.	Bugojno		43	27x10	crna	10.6.45	
11.	Cetinje		44	63x10	plava	9.5.45	
12.	Čačak	1-3	57	27,3x8,5	ljub.	13.2-1.7.45	
			45	72x11	ljub.	5.6.45	
13.	Daruvar	2	34	25/50/27	ljub.	11.6.45	
14.	Derventa		17	27/36	ljub.	29.6.45	
15.	Donji Lapac		94	36x24	ljub.	7.3.45	
16.	Drvar		93	37x27	ljub.	21.3.45	
17.	Dubrovnik	10	53	39x17	ljub.	21.1. i 22.3.45	
18.	Gornji Vakuf		43	28x9	ljub.	17.5.45	
19.	Herceg Novi		14	38x30	ljub.	25.5.45	
20.	Imotski		103	48x29	ljub.	24.1.45	
21.	Jagodina	1-3	82	32x20	ljub.	9.4-1.7.45	

22.	Kavadarci	10	27	32/13/22	crna	5.6.45	
23.	Kikinda	4-5	19	32/20	ljub.	11.6.45	
		1-3	38	35/17/25	ljub.	7.5.45	
24.	Korčula	16	53	39x17	ljub.	4.7.45	
25.	Kotor		7	24	ljub.	9.5.45	
					crvena	29.5.45	
			112	25	ljub.	9. i 29.5.	žig italijanske cenzure
26.	Kragujevac	1-7	81	35x18	ljub.	7.6.45	
					crna	21.3.45	
			88	36x13	ljub.	27.4.45	
27.	Kriva Palanka	1	101	42x17	ljub.	19.5.45	
28.	Kruševac	1-3	63	40x14	ljub.	31.5.45 18.6.45	
29.	Kula	1-3	87	40x15	ljub.	7.21.27.6.45	
30.	Leskovac	1-3	60	40x14			
31.	Maribor		48	30x13	ljub.	11.6.45	
32.	Metković	2	51	44x22	ljub.	21.12.44	
33.	Mostar		4	46	ljub.	11.4.45	
34.	Negotin	1	40	26/26/26	ljub.	23.5.45	
35.	Niš	1-16	61	40x12	ljub.	7.3-5.6.45	
		7	20	35/12	ljub.	14.5.45	
36.	Nova Gradiška	2-6	89	52x13,5	ljub.	24.6.45	
37.	Novi Pazar		30	19/19/19	ljub.	7.6.45	tip kao Valjevo
38.	Novi Sad	1-5	86	39x16	ljub.	21.3-3.7.45	razlika u veličini slova
		11-25	84	39x17	ljub.	1.3-21.6.45	
		6-9	42	27/29/8/20	ljub.	9.3-1.5.45	
					crna		
					crvena		
39.	Ohrid	13	26	33/15/16	crna	12.4-5.7.45	
40.	Osijek	2-8	36	27/45/24	ljub.	3. i 25.6.45	
41.	Pančevo	3-5	68	26x12	ljub.	17.4-2.7.45	
					crvena		
42.	Petrovaradin		111	35x18	ljub.	17.6.45	
43.	Petrovgrad	2-7	37	35/17/22	ljub.	6.2-12.4.45	
		1-4	77	28x15	ljub.	9.12.44-9.5.45	
44.	Pirot	1-2	64	40x15	ljub.	7.5-18.6.45	
					crna		
45.	Pljevlja		49		crna		bez datuma
46.	Pomoravsko podr.		10	30/30	ljub.	17.2.45	nalazilo se u Jagodini
47.	Požarevac	1-4	104	35x13	ljub.	12.2-25.5.45	
					crna		
48.	Prnjavor		16	38/37	ljub.	27.6.45	u Bosni
49.	Prokuplje	1-4	65	40x15	ljub.	20.5-1.7.45	
		1-3	92	33x22	ljub.	14.2-1.4.45	
50.	Relejna st.15		21		ljub.		bez datuma
51.	Rijeka		24	50/20/53	ljub.	13.7.45	
					crvena	16.7.45	
			113	15x15	ljub.		žig od italijanske cenzure
52.	Sanski Most		47		ljub.	9.7.45	
53.	Sarajevo	3-7	85	42x17	ljub.	9.5-1.11.45	
54.	Senta	1-5	76	31x15	ljub.	16.6.45	
					crna		
55.	Skoplje	1-6	100	35x20	ljub.	28.6.45	
56.	Skopska v.oblast		1	32	ljub.		bez datuma
57.	Slav.Brod	3,4,	35	42/46/26	ljub.	1.6-1.7.45	
58.	Slav. Požega		29	26/22/28	ljub.	28.6.45	

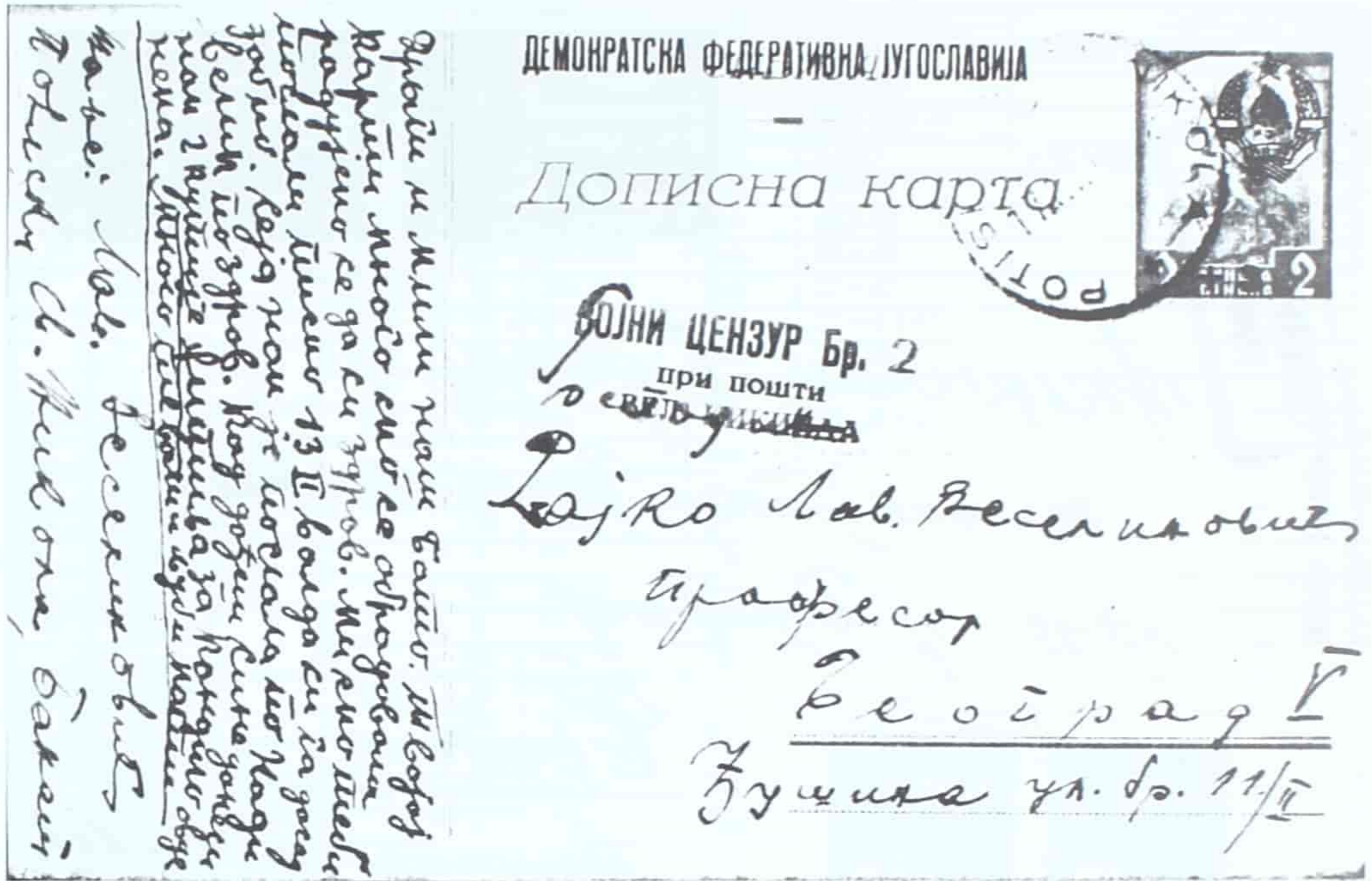
59.	Sombor	1-15	59	55x14	ljub.	21.4-9.6.45	
60.	Split		41	36/35/35	ljub.	8.12.44	Gradski odbor
		5	53	40x15	ljub.	28.4.45	
61.	Sr .Mitrovica	1-7	72	26x14	ljub.	30.6-23.7.45	
62.	Sr. Mitr. podr.		10	30/30	ljub.	7.2.45	u Sr.Mitrov
63.	Stara Pazova	1	71	31x19	ljub.	20.6.45	
64.	Stari Bečej		18	30/22	ljub.	22.5.45	
			32	27/27/35	ljub.	30.4.45	
65.	Subotica	8	73	26x14	ljub.	22.5.45	
		1-6	79	37x15	ljub.	27.4-3.7.45	
		1-2	80	36x14	ljub.	19.5.45	
			109	30	ljub.	16.6.45	
66.	Šabac	1-2	69	28x13	ljub.	30.1-9.7.45	
67.	Šidsko područje		12	33/12	ljub.	7.3.45	
68.	Štip	7	28	32/11/23	crna	20.4.45	
69.	Teslić		110	30x19	crna	27.6.45	
70.	Trebinje		5	47	ljub.	6.6.45	
71.	Tuzla		98	36x12	ljub.	13.3.45	
72.	Užice		8	42	ljub.	7.2.45	
			66	40x15	ljub.	13.4-5.7.45	
73.	Valjevo	2-4	30	17/17/17	ljub.	7.4-22.5.45	
		5	31	16/17/20	ljub.	15.4.45	
74.	Velika Pisanica		6	33	ljub.		bez datuma
75.	Vinkovci	6	96	37x17	ljub.	3.6.45	
76.	Vis		22	47/60	ljub.	2.10.44	
77.	V. oblast centralne Srbije		46	35x8	ljub.	8.6.45	nalazila u Kraljevu
78.	V.oblast 3. korpusa		107	28	ljub.	27.11.44	nalazila u Tuzli
79.	Vranje		23	44/18	ljub.		
		2-3	62	39x14	crvena	29.5-22.6.45	
		1-6	70	28x12	ljub.	1.4-20.6.45	
80.	Vršac	1-3	39	34/16/16	ljub.	3.3-12.6.45	
81.	Vukovar		13	27/17	ljub.	16.6.45	
82.	Zagreb		55	40x10	ljub.	15.5.45	
					crna		
		14	90	54x22	ljub.	3.6.45	
		56	91	53x16	ljub.	30.6.45	
			106	26	ljub.	13.9.45	za inostranstvo
83.	Zaječar	1-6	83	33x15	ljub.	17.1-27.6.45	
84.	Zemun	1-4	74	26x14	ljub.	24.6.45	
			75	30x14	ljub.	22.6.45	
					crvena		
			108	32	ljub.		
85.	Žagubica		3			9.2.45	komanda mesta
86.	Tetovo	1	102	40x17	ljub.	18.4.45	naknadno
87.	Varaždin		54	47x14	ljub.	1.6.45	naknadno



Pismo iz Pirot za Beograd sa žigom „Cenzurisano Pirot 2” i trakom „Otvorila vojna cenzura



Pismo iz Leskovca za Beograd sa žigom „Cenzurisano Leskovac 1”



Dopisna karta sa žigom „Vojni cenzur br.2 pri pošti Kikinda”

NIKOLA JANKOVIĆ
ST. PAZOVA



Pismo iz Stare Pazove za Beograd sa žigom „Cenzurisano Zemun vojni cenzor”



1



2



3

CENZURA

4

ЦЕНЗУРИСАНО

5

CENZURIRANO

6

CENZURISAN

7

ВОЈНА ЦЕНЗУРА УЖИЦЕ

8

★
ПРЕГЛЕДАНО

9

★
ЦЕНЗУРИСАНО

10

★
ЦЕНЗУРИСАНО

11

★ **ПРЕГЛЕДАНО**
К.Ш.П.

12

★
CENZURIRANO
VUKOVAR

13

★ **ВОЈНА ЦЕНЗУРА**
ХЕРЦЕГОВИ

14

★
ВОЈНА ЦЕНЗУРА
БОС. КРУПА

15

ЦЕНЗУР. -ПРЊАВОР
194.....

16

CENZURIRAO
Vojni cenzor Derвента

17

ВОЈНА ЦЕНЗУРА
СТАРИ БЕЧЕЈ

18

ВОЈНИ ЦЕНЗОР Бр. 4
В. КИКИНДА

19

ЦЕНЗУРИСАНО
НИШ 7

20

RS ★ 15
CENZURIRANO

21

POSTA VIS
ZENZURIRANO

22

ЦЕНЗУРИСАНО
194
- ВРАЊЕ -

23

★
VOJNA CENZURA
RIJEKA
Датум — — — — — 1945

24

ЦЕНЗУРИСАНО
Бања Лука
Датум 16. 7. 1945.
ce

25

ЦЕНЗУРИСАНО
№ 13
ОХРИД

26

ЦЕНЗУРИСАНО
№ 10
КАВАДАРЦИ

27

★
ЦЕНЗУРИСАНО
ШТИП
Цз ор № 7

28

★
VOJNA CENZURA
КОМАНДЕ МЕСТА
POZEGA

29

ЦЕНЗУРИСАНО
ВАЉЕВО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР 4

30

ЦЕНЗУРИСАНО
ВАЉЕВО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР 5

31

ЦЕНЗУРИСАНО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР
У СТАРОМ БЕЧЕЈУ

32

ЦЕНЗУРИСАНО
№ 8
гр. ВИТОПА

33

CENZURIRANO
VOJNA CENZURA DARUVAR
CENZUR BROJ 2

34

Cenzurirano
VOJNA CENZURA BROS
CENZUR br. 4

35

CENZURIRANO
VOJNA CENZURA OSIJEK
Cenzor broj 2

36

ВОЈНИ ЦЕНЗУР Бр. 7
при пошти
ПЕТРОВГРАД

37

ВОЈНИ ЦЕНЗУР Бр. 2
при пошти
ВЕЛ. КИКИНДА


38

ВОЈНИ ЦЕНЗУР Бр. 1
при пошти
БРШАЦ

39

ЦЕНЗУРИСАНО
НЕГОТИН НР.
ВОЈНИ ЦЕНЗОР 1

40


BRADSKI N.O.O. - SPLIT
Cenzurisano
Dne _____ 194

41

ЦЕНЗУРИСАНО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР
Бр. 7
НОВИ САД

42

CENZURA

43

ЦЕНЗУРИСАНО !

44

Цензурисано - Чачак

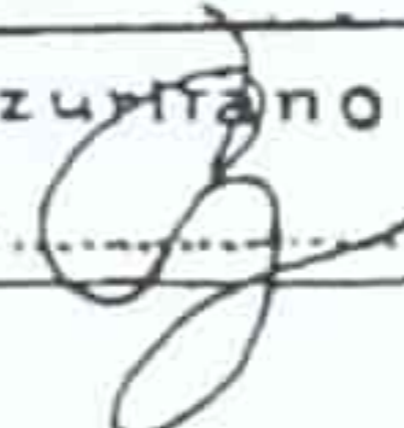
45

ЦЕНЗУРИСАНО.....
CENZURISANO.....

46

**ВОЈНА
ЦЕНЗУРА !**

47

cenzurirano
D v. 


48

**ЦЕНЗУРИСАНО
ЗЛА**

49


ПРЕГЛЕДАНО
К.С.М.

50

 VOJNA
CENZURA 2

51

Vojna
Censura 6

52

CENZURIRANO
Бр. 16

53

 VOJNA CENZURA
VARAZDIN

54

CENZURIRANO
ZAGREB

55

**ЦЕНЗУРИСАНО
БИЈЕЉИНА**

56

ЦЕНЗУРИСАНО
Ч а ч а к 2

57

ЦЕНЗУРИСАНО
ЛЕСКОВЦА

58

ЦЕНЗУРИСАНО
В. ЦЕНЗОР 10 СОМБОР

59

ЦЕНЗУРИСАНО
ЛЕСКОВАЦ 3

60

ЦЕНЗУРИСАНО
НИШ 2

61

ЦЕНЗУРИСАНО
ВРАЊЕ 2

62

ЦЕНЗУРИСАНО
КРУШЕВАЦ 1

63

ЦЕНЗУРИСАНО
ПИРОТ 2

64

ЦЕНЗУРИСАНО
ПЉЕ 4

65

ВОЈНА ЦЕНЗУРА
-УЖИЦЕ-

66

ЦЕНЗУРИСАНО
БЕОГРАД
Војни цензор Б.10

67

ЦЕНЗУРИСАНО
ПАНЧЕВО
Војни цензор Б

68

ЦЕНЗУРИСАНО
ШАБАЦ
Војни цензор Бр. 1

69

ЦЕНЗУРИСАНО
ВРАЊЕ
Војни цензор бр. 2

70

VOJNA CENZURA
ST. PAZOVA
CENZURI BR. 1

71

VOJNA CENZURA
SREM. MITROVICA
CENZOR BR. 3

72

CENZURIRAO
SUBOTICA
Vojni cenzor br. 8

73

VOJNA CENZURA
ZEMUN
CENZOR BR. 1

74

CENZURISANO
ZEMUN
VOJNI CENZOR

75

CENZURISANO
SENTA
Vojni cenzor 5.

76

ЦЕНЗУРИСАНО
4
ПЕТРОВГРАД

77

ЦЕНЗУРИСАНО
КО А ДА ГРАДА
ЛЕСКОВЦА

78

CENZURISANO
SUBOTICA
Vojni cenzor 6

79

CENZURISANO
SUBOTICA
Vojni cenzor 1

80

ЦЕНЗУРА
1
КРАГУЈЕВАЦ

81

ЦЕНЗУРИСАНО
- ЈАГОДИНА -
ЦЕНЗОР БР. 1

82

ЦЕНЗУРИСАНО
ЗАЈЕЧАР
ВОЈНИ ЦЕНЗ. 3

83

ЦЕНЗУРИСАНО
у Новом Саду
ВОЈНИ ЦЕНЗОР Бр. 21

84

ЦЕНЗУРИСАНО
САРАЈЕВО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР Бр. 3

85

ЦЕНЗУРИСАНО
у НОВОМ САДУ
Војни цензор 1

86

ЦЕНЗУРИСАНО
у КУЛИ
Војни цензор бр. 2

87

ЦЕНЗУРИСАНО
ЦЕНЗУРА
КРАГУЈЕВАЦ

88

CENZURIRANO
VOJNA CENZURA N. GRADIŠKA
BROJ CENZORA 2.

89

CENZURIRANO
Zagreb
14.

90

CENZURIRANO
VOJNA CENZURA P.T.T.
56.

91

★
ЦЕНЗУРИСАНО
ПРОКУПЉЕ
ЦЕНЗОР БР. 1

92

БРОЈ 15.....
ЦЕНЗУРИСАНО
ДНЕ.....1943г.

93

БРОЈ 15.....
ЦЕНЗУРИСАНО :
ДНЕ 7 - III 1945г.

94

ЦЕНЗУРИСАНО
.....194.....
ЛЕСКОВАЦ

95

PREGLEDALA
VOJNA CENZURA
VINKOVCI
CENZOR Br. 6

96

БРОЈ 13 ★
ДНЕ 194
ЦЕНЗУРИСАНО
П.

97

CENZURISANO
TUZLA

98

ЦЕН УРИСАНО
ЛЕСКОВЦ

99

ЦЕНЗУРИСАНО
СКОПЈЕ
В. Цензор бр. 4

100

ЦЕНЗУРИСАНО
Крива Паланка
Војни Цензор бр. 1

101

ЦЕНЗУРИСАНО
Тетово
Војни Цензор бр. 1

102

★ CENZURA
POSTA
IMOTSKI

103

ВОЈНА ЦЕНЗУРА 3
ПОЖАРЕВАЦ

104

VOJNA CENZURA
1
19.1.46-□

105

VOJNA CENZURA
1

106

VOJNA CENZURA
★
KORUSA NOVJ OBLASTI III

107

VOJNA CENZURA
★
N.O.V.J.
ZEMUN

108

VOJNA CENZURA
N.O.V.J.
SUBOTICA

109

ЦЕНЗУРА
★
CENZURA

110

ВОЈНА ЦЕНЗУРА
★
ПЕТРОВАРАДИН

111

30

112

33

113

d. ZATVARANJE POŠTANSKIH POŠILJAKA POSLE CENZURE

Po izvršenoj cenzuri omoti su zatvarani trakama. Upotrebljavane su sledeće trake:

1. Sa štampanim tekstom:

a) Sa nazivom mesta:

1. Otvorila vojna cenzura Beograd

b) Bez naziva mesta:

1. Otvorila vojna cenzura (Beograd, čačak)

2. Vojna cenzura (Jagodine, k' da područja)

3. Otvorano vojna cenzura (Leskovac)

4. Poštanska cenzura (Petrovgrad)

5. Cenzurirano (Zagreb) pošta za inostranstvo

6. Glavna sabirna bojna pošta (Zagreb)

2. Bez štampanog teksta (Sremsko Mitrovačko područje)

3. Kvalitet traka:

a) Boja: bela, smeđa u nijansama, plava zelena, crvena i žuta

b) Papir: gladak, tanak, grub, deblji, kartonast

4. Položaj trake:

a) Bočni na omotu

b) Na zadnjoj strani omota.

Arhivska građa i literatura

FN od 1-31, dokumenti Arhive Vojno istorijskog instituta u Beogradu, Fond NOB (cenzura)

Korpusi:	8. korpus	K.1891-3,f.1,d.14/1, K.1892-1,f.3,d.5,31,34,36,f.6,d.53,f.4,d.53/1, K.1894-4,f.6,d.37/1,f.9,d.35/1, K.1895-2,f.4,d.42/1,f.5,d.42/1, K.1915, f.7,d.61/1, K.1923, f.11,d.4, K.1926-A,f.6,d.14,
	4. i 5. korpus	K.715A ,f.12,d.3,4, K.715B,f.1,d.44, K.773,f.1,d.3/1-2, K791,f.8,d.28,

- K814,f.18,d.2,
 K.1772,f.11,d.27/1,
 K.1779,f.2,d.39/1,
 K.1891-4,f.2,d.39,f.6,d.10/1,
 K.a927,f.7,d.16/1,
 K.1927-A,f.3,d.24/1,
 K.1928,f.4,d.11,
 29. divizija K.1730,f.9,d.12,
 K.1732,f.10,d.2,
 K.1737,f.17,d.48,
 K.1728,f.4,d.45,
 K.1738,f.2,d.10,
 K.1744,f.1,d.4,
 K.1721,f.7,d.23,
 K.1772,f.5,d.4,
 K.1724,f.8,d.23,
 K.1725,f.2,d.15,
 3. i 6. korpus K.1744,f.5,d.2,4,5,6,9,11,18,19,20,
 K.1752,f.3,d.4,
 K.1758-3,f.20,d.14/1,
 2. korpus K.1771,f.12,d.17/1,
 32. Vojna enciklopedija, knj.2,s.208,
 33. Biblioteka muzeja PTT u Beogradu, knjiga Raspisa za 1946.
 godinu, Obaveštenje Min.Narodne odbrane o ukidanju
 cenzure
 34. AVI u Beogradu, f.NOB (cenzura),K.437,f.5,d.1/1,
 35. V.E.,knj.I,armije u NOR-u,s.226,
 36. AVII,f.NOB,kartoteka popisa područja i mesta i arhivska
 dokumentacija istih, dokumenti naredbi, izveštaja i ostala
 prepiska.

OZNAKE CRTAČA NA MARKAMA SR JUGOSLAVIJE

Slobodan Boda Knežić

Još od 1939. godine u Kraljevini Jugoslaviji, povodom prigodnog izdanja - 20 godina Jadranske straže, graver K. Sajcinger stavio je svoj znak „s” na marke. Nedugo zatim oznake gravera i crtača su stavljanja na izdanja maraka okupacije Srbije i NDH.

Posle dužeg vremena na markama SR Jugoslavije, preciznije rečeno od 1994. godine, ponovo su se pojavile oznake autora maraka. Svoje signume upotreбили su akademski slikari Dimitrije Čudov, Radomir Bojanić i Marina Kalezić.

Pošto su oznake autora po pravilu skrivene, interesovanje za ovu osobenost je tim veća. Prilika je da pozovemo filateliste da pregledaju svoje zbirke i utvrde da li možda već poseduju neku od maraka sa tom posebnosti. Takve marke se mogu naći i na službenim izdanjima „Jugomarke”, „prvi dan” i maksimum kartama pa su zato i vrednije.

Za potrebe sakupljača ovog interesantnog područja donosimo prikaz izdanja sa osnovnim elementima koji mogu poslužiti za utvrđivanje „retkosti” i, razume se, vrednosti ovakvih objekata.

R. br	Naziv emisije	K. broj Jugomar.	Cena za tabak	Cena za četverac	Cena za par	Cena za FDC	Cena za CM
	Tiraž god. Pr.	K. broj Mihel	Pozicija u tabaku	Znak crtača	Moguć tiraž	Moguć tiraž	Moguć tiraž
1	Muzej	2540					
	42.000, 1994	2652	11	▷	1.68	90	80
2	Pozorište	2541					
	42.000, 1994	2653	13	⌘	1.68	90	80
3	Dan marke	2573					
	22.000, 1994	2685	9	⌘	880		
3A	Dan marke	2573				90	
	22.000, 1994	2685	12	⌘	880		
4	Radnički	2599					
	60.000, 1995	2711	13	⌘	2.4	85	
5	Sveti Luka	2620					
	55.000, 1995	2732	17	⌘	2	85	75
6	Arhitektura	2668					
	52.000, 1996	2780	19	⌘	2.08	85	
7	Ljubičevo	2674					
	55.000, 1996	2786	12	⌘	2.2	80	70

8	Pošt. štedionica	2685					
	56.000, 1996	2797	16	ЈБ	2.24	90	80
9	Srp. lek. društvo	2704					
	50.000, 1997	2816	14	МК	2	80	70
10	S. Binički	2714					
	50.000, 1997	2826	17	ЈБ	2	80	
11	Manastiri C. Gore	2734					
	45.000, 1998	2846	7	МК	1.8	78	75
12	Advokati	2793					
	33.000, 1999	2905	9	МК	1.32	70	
13	125. god. UPU	2815					
	35.000, 1999	2929	13	ЈБ	1.32	70	
14	Manastiri F. Gore	2848					
	33.000, 2.000		8	ЈБ	1.32	66	



TEMATIKA

MOSTOVI NOVOG SADA

Dragoš Petrović

Jedan od prvih motiva na poštanskim markama, pored portreta vladara i državnih simbola, bili su mostovi. Oni su u prošlosti zbog ljudskih potreba prelaska na drugu obalu građeni na najpovoljnijim mestima, vrlo često skraćujući putovanje ljudi za više desetina kilometara. Tako su kroz istoriju postali simbol veze sa ljudima, prijateljstva i napretka čovečanstva. Ova oblast u filateliji je dosta prisutna i interesantna pa se preko poštanskih maraka i drugog filatelističkog materijala može pratiti nastanak, razvoj i građenje mostova od ljudskih početaka do današnjih dana.

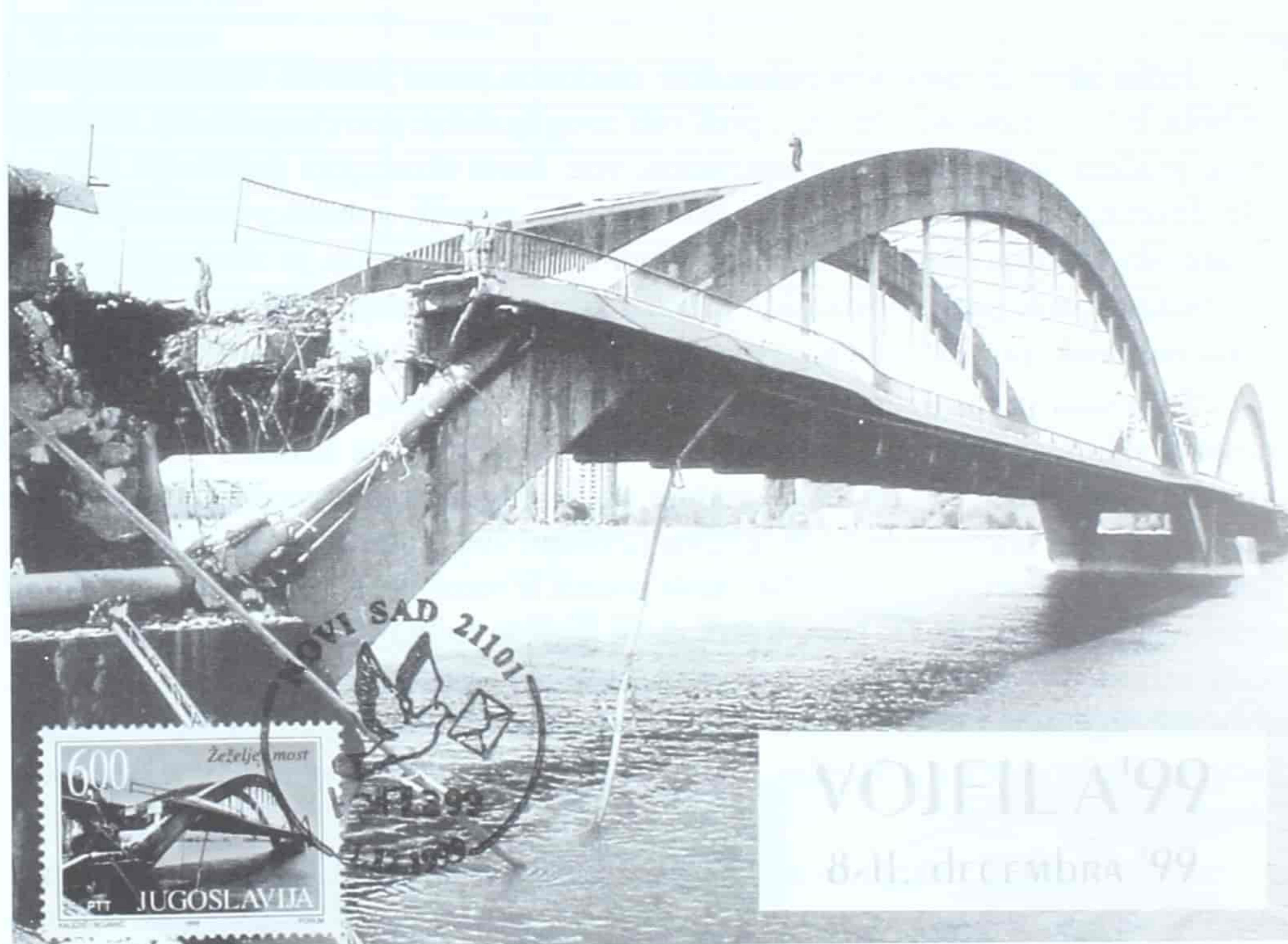
Sa bivših jugoslovenskih prostora potiču među prvima marke sa motivima mostova (kameni mostovi). U izdanju poštanskih maraka za Bosnu i Hercegovinu pojavile su se 1906, 1910. i 1912. godine marke Mostara sa prepoznatljivim starim lučnim mostom sagrađenim 1566. godine (srušen 1994. godine), most sa tri luka kod Konjica iznad Neretve i Višegradski most poznat iz romana „Na Drini ćuprija” našeg nobelovca Ive Andrića. Od tada, u programu jugoslovenskih izdanja, mostovi su bili česta inspiracija autorima maraka. Nastalo je više desetina maraka sa motivima različitih izgrađenih konstrukcija kao što su most u Mostaru, Arslanagića most u Sarajevu, Dušanov most u Skoplju, Tromostovlje u Ljubljani, most na Savi u Beogradu i drugi.

Neretko pored omogućavanja bržeg privrednog razvoja u mirnim vremenima, mostovi su u ratnim vremenima predstavljali opasnost i ograničenja za stanovništvo koje je živelo u blizini. Jedan od takvih primera je i Novi Sad koji je na zalasku XX veka doživeo katastrofalna razaranja i uništavanja mostova preko Dunava koji su bili osnovni krvotok grada, njegova veza sa severom i jugom zemlje. Prošlo je godinu dana otkako je NATO avijacija uništila sva tri mosta kod Novog Sada, što u svetu istorija nije zabeležila.

Delić tog ljudskog neimarstva i naneti bol pretočeni su na pojedina filatelistička izdanja na kojima su prikazani ostaci varvarskih razaranja ljudskih vrednosti i tekovina u smiraj XX veka, a posle 50 godina mirnog života u Evropi.

Formiranjem naselja, u Novom Sadu su postojali i drveni pontonski mostovi korišćeni u XVI, XVII, XVIII i XIX veku što se vidi na izdanju marke na kojoj je prikazana gravira Novog Sada iz prve polovine XIX veka (izdanje 15. 3. 1975.). Sa razvojem grada, širenjem i privrednim usponom, Novi Sad je dobio prvi most metalne konstrukcije početkom XX veka nazvan imenom austrijskog cara Franca Jozefa; srušen

je u I svetskom ratu kao i naredni sagrađen između dva rata. Na mestu ovih mostova, povezujući Novi Sad i Petrovaradin (Petrovaradinska tvrđava) sagrađen je 1946. godine u tek oslobođenoj zemlji metalni rešetkasti most Maršala Tita kasnije preimenovan u Varadinski most. Takav most kao privremen od drveta i metala doživeo je više od 50 godina kada ga je NATO avijacija u agresiji na Jugoslaviju (izjutra 1. aprila 1999. godine) srušila razornim projektilima najmodernijeg naoružanja. O njegovim ostacima u vodama hladnog Dunava svedoči motiv na maksimum karti.



MAKSIMUM KARTA

Drugi novosadski most (koji je i najmlađi) sagrađen znatnim materijalnim ulaganjima i saradnjom sa mađarskim konstruktorima 1981. godine nije doživeo punoletstvo. Mađarska pošta je ovekovečila ovaj most na svom prigodnom izdanju mostova na Dunavu 1985. godine gde je uvrstila i Most Slobode u Novom Sadu. Most je imao oslonac na dva stuba sa čeličnim sajlama. U noći 3. aprila 1999. godine, na tri mesta pogođen, razoren je Most Slobode koji je predstavljao vezu Novog Sada sa Sremskom Kamenicom.

Železnička veza Novog Sada sa drugim delovima zemlje odvijala se preko još jednog novosadskog mosta koji se nalazio nizvodno od prethodna dva. Na mestu gde Dunav zavija prema Beogradu, nastao je 60-tih godina po projektu inž. Branka Žeželja,

most od prednapregnutog betona sa dva velika luka koji su predstavljali najveće dostignuće naših graditelja tog vremena. Žeželjev most je (dva puta) korišćen kao motiv na jugoslovenskim markama; prvo izdanje je bilo povodom održavanja Devete filatelističke izložbe balkanskih zemalja u Novom Sadu (1987. godine).



U više naleta NATO avijacije (od 5. aprila) tek u devetom pokušaju je srušen u dubine Dunava.

Motiv Žeželjevog mosta prikazan je šest meseci kasnije na maksimum karti. Upečatljiv je krater načinjen projektilom NATO agresora.

Rušenjem i trećeg novosadskog mosta stanovnici sa sremske obale bili su odsečeni, bez vodovoda i mogućnosti za normalan život, skoro šest meseci, snalazeći se za život i prelazeći na novosadsku stranu (savlađujući nemiran Dunav) putem skela i čamaca.

Sva tri srušena mosta bila su izgrađena po najsavremenijim tehničkim standardima uz velike ljudske napore i materijalna ulaganja, a podlegli su stravičnoj i u istoriji nezapamćenoj destrukciji i rušilaštvu. Betonske i čelične konstrukcije mostova u dubinama Dunava zaprečile su prolaz brodovima na duži period.

DOPLATNE MARKE

NAŠE POŠTANSKO SIROČE

Miroslav Milanović

Doplatne marke se razlikuju od poštanskih maraka po tome što ne služe za plaćanje poštanskih usluga, već prihod od njih ide u korist dobrotvornih organizacija ili za pomoć u finansiranju nekih akcija od opšteg društvenog značaja.

Prema ovoj formulaciji doplatne marke bi pre mogle da se svrstaju u nalepnice nego u marke. Medjutim, od nalepnica se bitno razlikuju po tome što je za njihovo izdavanje potrebno uredno zakonsko rešenje i što su, na osnovu tog rešenja u obaveznoj upotrebi u unutrašnjem poštanskom saobraćaju odredjeno vreme.

Drugim rečima, doplatne marke su zvanična poštanska vrednosnica iako ne služi osnovnoj nameni, plaćanju poštanske usluge. Prema tome, one su filatelistički objekt isto kao i poštanske marke. To što u praksi imaju specifičan tretman i što se svi učesnici u poštanskom saobraćaju prema njima odnose kao prema nepožljnom detetu, nije samo pitanje naših naravi.

U većini zemalja razvijenog sveta doplatne marke su zabranjene. Medjutim, sakupljanje neophodnih sredstava za društvene organizacije ili akcije od opšteg društvenog značaja putem pošte nije zabranjeno. Umesto doplatnih maraka u tu svrhu se koristi doplatni višak na prigodnim markama. Ovaj metod je pravno prihvatljiviji, jer ostavlja mogućnost korisniku poštanske usluge da prihvati ili ne prihvati doplatu, već samim tim što neće kupiti marku sa doplatnim viškom. U slučaju obavezne doplatne marke on nema izbor.

Na našim prostorima su od davnina korišćene obe metode, uključujući i treću, nalepnice. U Kraljevini Jugoslaviji su najbrojnije bile nalepnice. One su korišćene i posle II svetskog rata, ali u manjem obimu. Marke sa doplatnim viškom su korišćene kratko posle rata, a ukinute su već 1949. godine. Doplatne marke su korišćene od 1947. godine, s tim što su na početku bile i franko i porto, za naplatu od pošiljaoca ili primaoca. Ta praksa je prekinuta 1963. godine, ali su kao franko išle sve do 1975.

Zajednica JPTT je prekinula saradnju sa svim dobrotvornim organizacijama, uključujući i Crveni krst, posle izlaska saveznog zakona kojim je taj posao prenet u nadležnost republika i pokrajina. Od tada više ni Jugomarka ta izdanja nije registrovala u svojim katalozima, pa su one u pravom smislu reči postale „naše poštansko siroče”. Do raspada SFR Jugoslavije sa tim markama se događalo svašta. Neke republike kao Makedonija izdavale su ih čak u varijantama, zupčane i sečene i u karnetima.

U SR Jugoslaviji praksa iz ranije države se, uglavnom, nastavila. Pored uobičajenih doplatnih maraka u korist Crvenog krsta ili za borbu protiv raka i tuberkuloze, kao i za Dečju nedelju, pojavile su se za Olimpijske igre u Barseloni, Budva, grad teatar, 100 godina Srpske književne zadruge, za invalide, za izbeglice, povodom 125 godina Narodnog pozorišta u Beogradu i 100 godina Narodnog muzeja, pa sve do doplate za Hilandar.

U novoj državi šarenilo u izdavanju doplatnih maraka nije se ogledalo samo u povećavanju broja korisnika ove prakse, već i vremena trajanja akcije, koja je u početku bila ograničena na nedelju dana, zatim kod raka se produžila na mesec dana, pa do Hilandara za koji se doplata prikuplja već godinu dana.

Neujednačen tretman ovih maraka, medjutim, ne završava se na broju korisnika ili vremenu trajanja naplate, već i na teritoriji. Svakako, izbor motiva za te marke, stereotipan, često preslikan sa plakata ili korišćen isti niz godina, učinio je da doplatne marke budu i kod filatelista tretirane kao nepoželjne. Pogotovo, što ih pošta ne žigoše, već lepi negde sa strane i često poništi precrtavanjem flomasterom, čime gube svaku filatelističku vrednost. Istini za volju, poslednjih godina su marke za borbu protiv raka i po neka za Crveni krst ili tuberkulozu osvežene likovima zaslužnih ljudi iz prošlosti.

Činjenica da se preko doplatnih maraka mogu sakupiti značajna finansijska sredstva nije ni malo pomogla da se odnos učesnika u tom poslu promeni prema njima. Često se događa da te marke čak ne budu na vreme distribuirane ili su isporuke poštama nedovoljne, pa im se vreme trajanja doplate na taj način skraćuje, a samim tim i prihod. Zvanično, po isteku roka upotrebe te marke se spaljuju, odnosno ono što pretekne od njih. Drastičan primer je bio prošlog septembra kada marka za Nedelju borbe protiv tuberkuloze uopšte nije ušla u promet, jer nije na vreme donet zakonski propis, pa je cela štampana količina od preko 300.000 komada nominale 1 din. ostala u depou Jugomarke.

Pošto marke sa doplatnim viškom, zbog administrativnih teškoća ZJPTT neće prihvatiti, a prema doplatnim markama se svi odnose kao prema „poštanskom siročću”, onda preostaje jedino da se za humanitarne fondove namenski štampaju normalne prigodne marke, a sadašnja praksa ukine, kako je to urađeno u većini drugih zemalja.

ŠTA SE DEŠAVA NA KOSMETU?

Vladimir Prikić

Iz dnevne štampe i sa televizije doznajemo šta se svakodnevno odigrava na Kosmetu, ali za filateliste je interesantno i sve o delovanju pošte, da li je ima, po kojim propisima radi, itd. Cilj ovoga članka je da prikaže sliku o poštansko-filatelističkim prilikama (jadna nam je filatelija tamo) na ovom terenu uz napomenu da podaci nisu kompletni. Na početku je dat pregled delovanja vojnih pošta, a zatim dostupni podaci o pošti za civilnu upotrebu.



sl. 1

U francuskom sektoru, u multinacionalnoj brigadi „Sever” (Kosovska Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok idr.) raspoređeno je 4.600 Francuza, preko 1.000 Belgijanaca, 850 Danaca i 980 vojnika iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. U upotrebi je žig vojne pošte BPM 663 (Bureau postal militaire), tipa kao i u Srpskoj Krajini i Bosni (vidi - Filatelista br. 213/214, str. 19). Pored toga, korišćeni su do sada i sledeći prigodni žigovi:

1. „Godišnjica Austerličkog puka / 8. artiljerijski puk / 02 decembar 1805 / oznaka jedinice / 02 decembar 1999 / BPM 663”
2. Drugi mandat bataljona mehanizovane pešadije na Kosovu, napis: „Za mir na Kosovu” / Bataljon mehanizovane pešadije 2 / septembar 1999 / januar 2000 / mapa Kosova i simbol jedinice / Bataljon mehanizovane pešadije / BPM 663

3. "Dan Evrope" / Operacija Trozubac / Kosovo 2000 / 9 maj 2000 / simbol jedinice / Bataljon mehanizovane pešadije / BPM 663



sl. 2

Ovi žigovi se mogu dobiti šaljući adresovan koverat sa tri francuska franka na adresu: Direction centrale de la poste aux armées, „Philatelie”, BP 100, F-00499 Armees France.

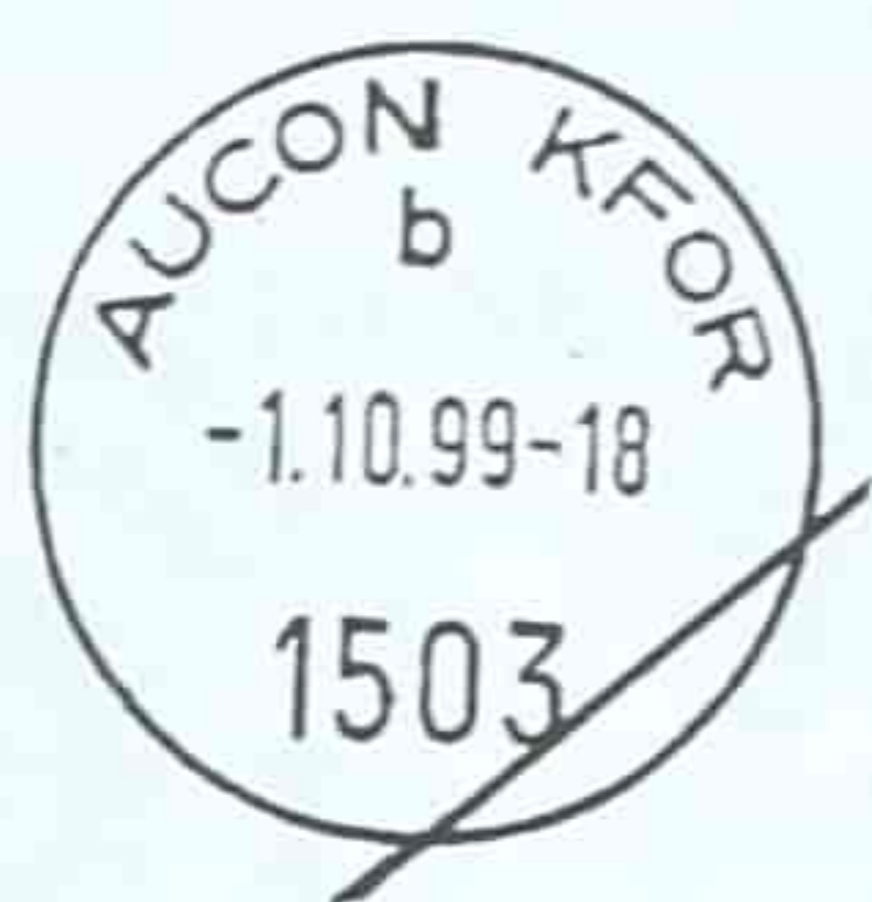
Belgijska jedinica na Kosovu (BELKOSGROUP) nema sopstvenu vojnu poštu. Poštanske pošiljke se ipak primaju u jedinici i šalju za Brisel – besplatno unutar Belgije. Kao dokaz porekla služi pečat iz Bosne sa napisom UN/IFOR; obično se žigoše u Briselu

Britanski sektor „Centar” pokriva opštine Podujevo, Priština, Obilić, Kosovo Polje i Lipljan, sa 350 vojnika Ujedinjenog Kraljevstva, 1100 Kanadana, 100 Iraca, 700 Finaca, 800 Šveđana, 800 Norvežana, 120 Čeha i 320 Mađara. Pošta britanskih jedinica i irskog kontigenta (IRISH CONTIGENT/KFOR) upotrebljava žig vojne pošte BRITISH FORCES/POST OFFICE 559. U švedskom kontigentu takođe postoji njihova vojna pošta.

Američki sektor „Istok” pokriva opštine Gnjilane, Štrpce, Kačanik, Kosovska Kamenica, Uroševac i Novo Brdo sa 8.500 vojnika SAD, 670 Poljaka, 270 Ukrajinaca, 1.100 Grka i 30 Litvanaca.

Nemački sektor obuhvata opštine Prizren, Suva Reka, Štimlje i Gora sa oko 5.500 nemačkih vojnika, 460 Austrijanaca, 1.500 Holanđana, 950 Turaka, 130 Švajcaraca i po tridesetak Slovaka, Gruzijaca i Azerbejdžanaca. U Prizrenu postoji nemačka vojna pošta, FELDPOST 731 sa odgovarajućim žigom. I u Prištini je delovala vojna pošta pri Glavnom štabu KFOR-a uz odgovarajući poštanski žig FELDPOST 731 i pečat FELDPOSTAMT PRISTINA, sa naznakom „KFOR” latinicom i ćirilicom (!) – valjda zbog Rusa.

Austrijska pošta A. D. (akcionarsko društvo) počev od 1. oktobra 1999. godine uspostavila je u Suvoj Reci, sedištu jedinice AUSTRIAN CONTIGENT / KOSOVO FORCE, skraćeno AUCON KFOR, vojnu poštu sa žigom AUCON KFOR 1503. Za Prvi Dan žiga trebalo je pisati do 30. septembra na Sonderpostamt 1150 Wien. Razlika između bečkog i kosovskog žiga je u označavanju časova iza datuma: „18” i „00”.



sl. 3

Mala slovačka jedinica nema svoju poštu, već ide preko austrijske, uz pečat „The Slovak Contingent/KFOR/Slovakia”.

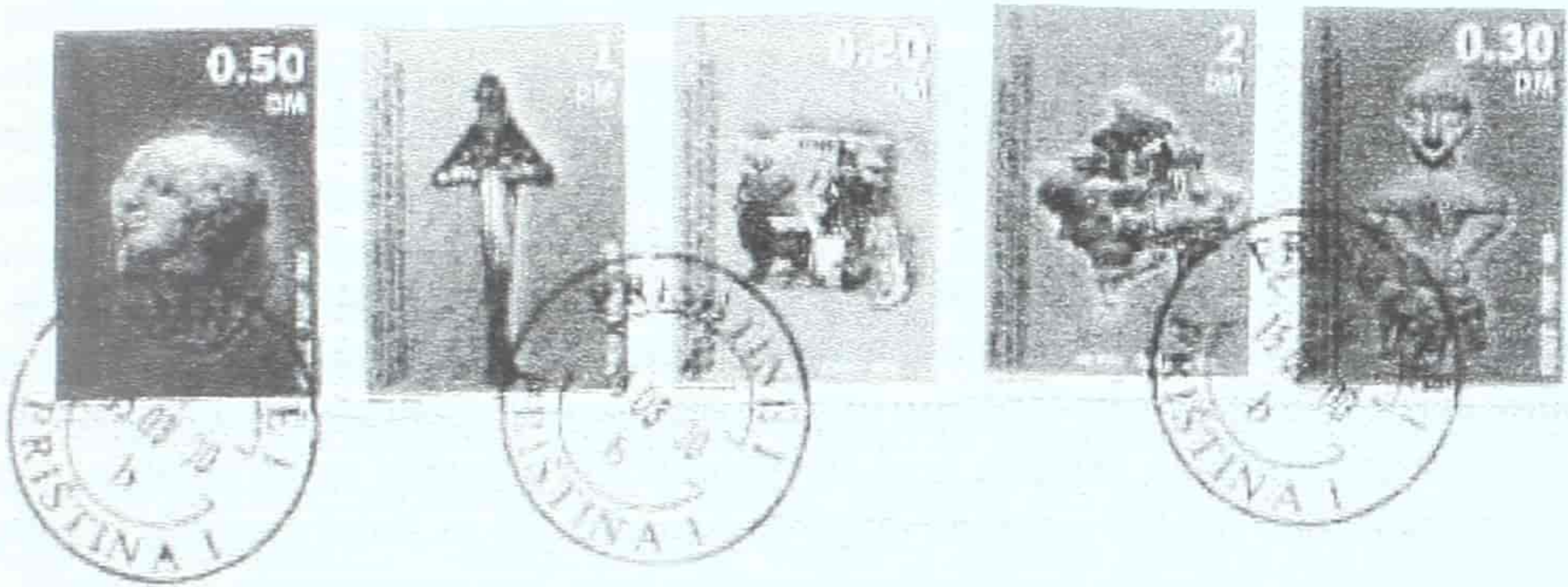
Pošta turske brigade je besplatna za Tursku, bez maraka, uz žig Glavnog štaba turske vojske u Ankari. Za ostale zemlje ide preko nemačke pošte, uz turski pečat crvene boje sa turskim grbom (polumeseć i zvezda), T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) i još nekim tekstom.

Italijanski sektor obuhvata opštine Peć, Istok, Dečani, Đakovica i Klina sa 6.000 italijanskih vojnika, 110 Argentinaca, 320 Portugalaca i 1.200 Španaca.

Broju vojnika treba dodati i ruski kontigent koji je trebalo da kontroliše područje Srbice, Orahovca, Mališeva i Kosovske Mitrovice, sa oko 3.300 vojnika. Navodno postoji posebna ruska vojna pošta.

Za civilnu vojnu poštu, od odlaska naših vlasti sa Kosmeta, postojala je stalna tendencija suzbijanja i zatvaranja jugoslovenskih pošta tako da ih danas deluje još desetak. Glavna pošta u Prištini otvorena je ponovo tek početkom septembra 1999. godine i to samo telefonska služba. Pravna osnova za delovanje pošte data je tek 14. oktobra 1999. godine, odlukom 1999/12 UMNİK-a (UNITED NATION MISSION IN KOSOVO), tj. privremene misije Ujedinjenih Nacija na Kosovu, kojom se „Poštanskom-telekomunikacionom preduzeću za teritoriju Kosova” (POST AND TELECOMMUNICATION ENTERPRISE IN THE TERRITORY OF KOSOVO, PTK), daje dozvola da razradi poštansku službu u pokrajini. Pri tom je ukazano da su sve dozvole privremene i da se mogu u svako doba promeniti. Početkom decembra (1999.) saznalo se u Prištini da Svetski poštanski savez navodno daje saglasnost za delovanje ovog preduzeća. Polazeći od toga, objavljeno je da će biti izdate prve marke i to u nemačkoj valuti. Računalo se i na međunarodni poštanski saobraćaj. Jedino nije bilo jasno ko treba da izda ovakve marke. Ipak, UMNİK je raspisao konkurs na kome je pobedio kosovski umetnik Šaćiri Nimani. Na pet vrednosti, od 0,20, 0,30, 0,50, 1 i 2 DM predstavljeni su predmeti kulturnog i istorijskog nasleđa Kosova (arheološki predmeti) sa nazivom pokrajine na albanskom, engleskom i srpskom jeziku, a sve pod motom „mir na Kosovu”. Naša pošta je uložila oštar protest kod svetskog poštanskog saveza – kako mogu da se izdaju marke za pokrajinu koja je u sastavu Jugoslavij jer po propisima ovog saveza to nije dopušteno.

Na dan puštanja u promet ovih maraka u hotelu „Grand” u Prištini priređen je prijem uz prisustvo Bernara Kušnera. Tog 15. marta korišćen je žig UMNIK-a prvog dana ili žig sa napisom „Priština” na albanskom, gore, i srpskom, u donjem delu žiga. Odštampan je i „koverat prvog dana”. Osim u Prištini, „koverat prvog dana” pripremljen je i u Ferizaju (Uroševcu), Prizrenu, Đakovici, Peći, Kosovskoj Mitrovici i Gnjilanu. Marke se mogu koristiti samo u unutrašnjem saobraćaju.



sl. 4

Nekoliko nedelja po izdavanju maraka filatelistički agent UMNIK-a, učestvovao je na međunarodnom sajmu maraka u Esenu, Nemačka, od 12. do 14. maja ove godine, gde je korišćen odgovarajući žig kojim su poništavane ove marke. I UNPA iz Beča je takođe prodavala ove marke u Esenu. . . Svašta!



sl. 5 i sl 6.

KONGRES EVROPSKE FILATELISTIČKE FEDERACIJE U BEČU 31. MAJA I 1. JUNA

Dr Vojislav Mićović
Predsednik SFJ

NOVI KORAK U RAZVOJU FILATELIJE I MEĐUNARODNOJ SARADNJI

Beč je od 30. maja do 4. juna bio u pravom smislu centar evropske filatelije. U ovom periodu održana je po broju izlagača i sadržajima izložaka veoma impresivna smotra evropskih filatelista. U okviru izložbe učestvovala su poštanske administracije iz skoro svih evropskih zemalja koje su filatelistima ponudile svoja izdanja, među njima je zapaženo učešće izabrane ekipe Jugomarke čiji su štand opsedali evropski filatelisti tražeći i kupujući jugoslovenske marke koje, bez preterivanja, predstavljaju motivski i likovno izuzetno uspela izdanja koja privlače pažnju evropske i šire filatelističke publike. Uz sve ovo tokom trajanja izložbe filatelisti su mogli da popune svoje zbirke jer su im brojni trgovci nudili bogat asortiman filatelističkog materijala – od klasike do moderne filatelije.

U vreme ove filatelističke smotre, u Beču je održan kongres Evropske filatelističke federacije (FEPA) koji je trajao 31. maja i 1. juna. Ovaj skup okupio je predstavnike nacionalnih federacija iz blizu 40 evropskih zemalja. Jugoslovenska delegacija koju je predvodio predsednik SFJ dr Vojislav Mićović uzela je aktivno učešće u radu Kongresa. Savez filatelista Jugoslavije bio je aktivan i u pripremi kongresa. Predsedništvo SFJ je ranije poslalo opširan memorandum sa brojnim primedbama i predlozima za izmene i dopune Statuta i pravilnika o takmičenjima na međunarodnim izložbama, a posebno o sistemu medalja o čemu će odluke doneti predstojeći kongres Svetske filatelističke federacije na zasedanju u Madridu u toku jeseni. Evropska federacija je po broju članova i po iskustvu najveća i najuticajnija regionalna međunarodna filatelistička organizacija.

Kongres FEPA održan je u dva dela: jednog dana raspravljano je o aktuelnim problemima svetske filatelije danas, a drugog dana bio je radni deo kongresa sa redovnim, za kongrese uobičajenim dnevnim redom.

U toku prvog dana zasedanja delegati kongresa imali su prilike da saslušaju seriozna izlaganja na aktuelne probleme svetske filatelije. Prva, i jedina od tema koja je izazvala posebnu pažnju bilo je izlaganje dr H. Zibalda iz Austrije o poštanskom saobraćaju u zemljama bivše Jugoslavije, od 1991. godine do danas. Doktor Zibald je usmeno i putem slajdova detaljno i informativno, uglavnom bez komentara, prikazao

proces razbijanja Jugoslavije kroz postepenu zamenu valute i uporedo s tim promene u izdanjima poštanskih maraka – provizorja od sadašnjih izdanja. Taj prikaz dao je sliku stanja od Slovenije i Hrvatske, preko Republike Srpske Krajine, Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, do sadašnje Jugoslavije, i posebno Kosova i Metohije. U tom kontekstu u kratkim crtama dat je prikaz maraka u Makedoniji, a van toga data je kratka informacija o markama u Albaniji. Ova slika stanja prikazana je u osnovi objektivno i tačno, bez komentara i političkih konotacija. Delimičan izuzetak učinjen je prilikom prikazivanja izdanja naših maraka za vreme i povodom agresije NATO pakta. Doktor Zibald je na slajdovima prikazao NATO avione kako bombarduju našu zemlju, a zatim je na ekranu prikazao sva izdanja Jugomarke povodom agresije. On je pritom prokomentarisao da se radi o propagandnim izdanjima, ali je ostao nedorečen kontekst njegovog komentara. No bez obzira na to, može se pouzdano zaključiti da je to primljeno i shvaćeno u pozitivnom smislu kao prikaz jednog vida našeg opštenarodnog otpora agresiji.

U ovom delu kongresa izloženi su referati sa interesantnim razmišljanjima o aktuelnim problemima savremene filatelije: gospođa M. Moris iz Velike Britanije bavila se problemima filatelije za žene, Valner iz Austrije govorio je o omladinskoj filateliji, dok je L. Brendl iz Češke izneo razmišljanja o tzv. socijalnoj filateliji. M. Adler, dugogodišnji predsednik nemačke federacije, podneo je zanimljiv referat pod nazivom „Kuda ide svetska filatelija”. Adler je ukazao na mnoge aktuelne probleme savremene filatelije i njene budućnosti u uslovima razvoja savremenih tehnologija u oblasti komunikacija, posebno u poštanskom saobraćaju, pledirajući na ozbiljnosti situacije i potrebi bolje saradnje poštanskih administracija sa filatelističkim organizacijama. Po njegovom mišljenju ta saradnja sada nije zadovoljavajuća, što u budućnosti može dovesti do negativnih posledica.

Referati podneti na kongresu mogu biti dobar povod za organizovanje rasprava u Savezu filatelista Jugoslavije o mnogim pitanjima koja se pojavljuju i u našoj filateliji i u poštanskom saobraćaju.

Na drugom delu kongresa, Predsedništvo je podnelo izveštaj o jednogodišnjem radu i obavestilo delegate o predlozima koje su nacionalne federacije dostavile birou Svetske federacije u vezi sa izmenama dokumenata FIP o kojima će odlučivati kongres u Madridu početkom oktobra ove godine. Kongres FEPA nije zauzimao stavove o tim predlozima. Na kongresu u Madridu obaviće se izbor jednog broja članova Biroa. Zato je na bečkom kongresu tajnim glasanjem većinom glasova odlučeno da kandidati za nove članove Biroa FIP iz Evrope budu Brendl iz Češke i Pereira iz Portugala, dok ostala tri kandidata – iz Italije, Španije i Francuske nisu dobila potreban broj glasova.

Na kongresu je obavljena i promocija evropske filatelističke izložbe u Lublinu (Pojska) od 1 – 9. septembra 20001. godine i evropske izložbe u Amsterdamu 20002. godine. Na ove izložbe pozvan je i Savez filatelista Jugoslavije, odnosno naši filatelisti sa svojim zbirkama.

IZLOŽBA WIPA 2000, BEČ

Jovan Ristić

Evropska filatelistička izložba u Beču - WIPA 2000, posvećena 150-oj godišnjici prve austrijske marke, održana je od 30. maja do 4. juna. Veliki broj učesnika izložbe ipak je bio ograničen na broj raspoloživih vitrina, a organizator izložbe i njen generalni komesar bili su prinuđeni na rigorozno smanjenje broja izlagača već u samom izboru. Interesovanje je bilo veliko, ali od ponuđenih kolekcija koje su prijavljene, prihvaćeno je samo oko trećine (prema informacijama domaćina, po prijavama je bilo 8.000 vitrina, dok je na raspolaganju bilo svega 1.800). Prostor je svakako pojela i koncepcija izložbene postavke. Naime, vitrine su prijavljene za samo 12 listova, tako da su izlagači svoj materijal morali da komponuju na 7, odnosno 11 vitrina. Ovaj koncept smanjio je broj izlagača, ali je svakako za posetioce izložbe bio mnogo pregledniji i pitkiji.

Na izložbi su bile zastupljene sledeće kategorije: tradicionalana filatelija sa 62 izlagača, poštanska istorija sa 90 izlagača, tematska filatelija sa 41 izlagačem, maksima-filija sa 3 izlagača (!), aerofilatelija sa 13 izlagača, astrofilatelija sa 4 izlagača, fiskalna filatelija sa 6 izlagača, omladinska filatelija sa 46 izlagača i literatura sa 190 (!) izlagača. Sve zajedno 213 izlagača filatelije i 190 izlagača literature.

Ovako veliki broj izlagača u klasi literature jasno ukazuje na tendenciju sve veće izdavačke delatnosti i istorijsko-teoretskog pristupa filateliji, ali i na želju filatelista da svoje znanje prenesu na drugog i da svojim povlačenjem sa filatelističke scene ne odnesu u zaborav svoja znanja. Opomena i našimiskusnim filatelistima da se saznanja ne smeju kriti i da je moralna obaveza beležiti i publikovati stečeno iskustvo, pogotovu na temama domaće filatelije.

Druga tendencija ove izložbe jasno je pokazana i u broju učesnika u kategoriji omladinske filatelije. Ovoliki broj mladih filatelista zastupljen na jednoj evropskoj izložbi retko se događao, što pokazuje više zabrinutost starijih kolega za naslednike i sledbenike, nego što je stvarni porast zanimanja mladih za filateliju. Organizator je sve učinio da privuče mlade na izložbu, ne samo organizovanim posetama škola i specijalnim estradnim dečijim programima u okviru izložbenog prostora, već i posebnim nagradama mladim posetiocima i pružanjem mogućnosti da aktivno učestvuju na izložbi.

Posebno iznenaduje slab odziv ili rigorozni kriterijum u okviru maksimafilije i fiskalne filatelije. Povećanje broja izložaka iz poštanske istorije (najviše izložaka na ovoj manifestaciji) i mali broj izlagača u drugim kategorijama, jasno pokazuje tendenciju u savremenom filatelističkom kolekcionarstvu. Tradicionalna filatelija se

tradicionalno dobro drži, ali je očigledno da su vrhunska dostignuća u toj oblasti povezana sa enormnim materijalnim ulaganjima.

Naša filatelistička ekipa predstavila se sa četiri izložka i po takmičarskim rezultatima nalazi se oko polovine liste uspeha (računajući medalje po zemljama). Slobodan Bajić za svoju knjigu „Temišvarska izdanja” dobio je srebrnu medalju i samo jedan poen nedostajao mu je do velike srebrne medalje; Jovan Ristić dobio je veliku srebrnu medalju za izložak „Strane pošte na teritoriji Srbije 1914-1918”, ali je za utehu kao nacionalni komesar dobio i pozlaćenu medalju; Zoran Stepanović je za svoj izložak „Bosna i Hercegovina 1847-1918” dobio pozlaćenu medalju sa velikim brojem poena, tako da mu se očigledno na jednoj od sledećih izložbi smeši velika pozlaćena medalja; jedan od naših najiskusniji izlagača dr Jovan Veličković za izložak „Kneževina i Kraljevina Crna Gora” dobio je veliku pozlaćenu medalju. Ovakva žetva medalja, računajući na izuzetno jaku konkurenciju, može se smatrati uspehom jugoslovenske filatelije.

Opšti utisak o izložbi donekle je pokvarila organizacija izložbenog prostora. Trgovaca i štandova bilo je svuda, štandovi su se mešali sa prostorom gde su vitrine tako da je razgledanje izložbe predstavljalo napor da se čovek orijentiše i snađe, gde je šta postavljeno. Snažan pritisak trgovačkog i komercijalnog ne može se pravdati samo velikim troškovima izložbe, već je i znak nedostatka mere i dobrog ukusa kod organizatora. Prednost je postojala kod kategorija poštanske istorije koja je bila smeštena u posebnu halu tako da se ovaj materijal mogao na miru i dosta koncentrisano pregledati.

Pritisak trgovaca osetio se i u izboru gran pria, ali o tome više u trač rubrikama.

Beč je prelep, čovek poželi uvek da ponovo dođe, ima se šta i videti i čuti, ali organizatori ovaj put nisu bili na nivou organizacije evropskih događaja i nisu pokazivali neku veliku gostoljubivost i ljubaznost.

VOJFILA 99, NOVI SAD

Ivan Tangl

U Novom Sadu je od 8. do 12. decembra 1999. godine održana Peta pokrajinska filatelistička izložba pod nazivom VOJFILA 99. Održavanje izložbe bilo je planirano u paviljonu Muzeja Vojvodine u maju 1999. u trajanju od sedam dana i sa više propagandnih manifestacija. Međutim agresija NATO alijanse na Jugoslaviju poremetila je ovaj plan.

Nedostatak materijalnih sredstava primorao je organizatora da ideje o pratećim događajima ostavi za neku bolju priliku pa se izložba svela na klasičnu smotru filatelističkih izložaka, svečano otvorenu 8. decembra. Posetiocima je prikazano osam izložaka u vantakmičarskoj klasi i 33 izložaka u takmičarskoj klasi. U sklopu izložbe organizovana je promocija knjige poznatog novosadskog kolekcionara Slavka Košutića - *Novi Sad kroz uspomene starih razglednica*. Glavni pokrovitelj izložbe bilo je Izvršno veće Vojvodine sa mr Boškom Peroševićem na čelu, kao predsednikom počasnog odbora.



Veliku nagradu izložbe osvojio je Vukadin Dimitrijević iz Niša sa izložkom *Srpska vojna pošta na Krfu i Solunskom frontu* kome je pripala i specijalna nagrada žirija. Dodeljene su još dve zlatne medalje - obe Zlatimiru Maljici za već ranije viđene i nagrađivane izložke maksimafilije.

Izložba B kategorije VOJFILA 99 bila je zamišljena kao kvalifikaciona za JUFIZ X, a žiri je odlučio da svi izložci koji su osvojili pozlaćenu ili višu medalju (takvih je bilo 14) mogu da konkurišu na nacionalnoj izložbi A kategorije.

Sem medalja dodeljeno je još 17 posebnih nagrada u cilju podsticanja pojedinaca i unapređenja pojedinih kategorija filatelije.

Od izlagača po pozivu najviše je prikazao Aleksandar Krstić zbirka *Srbija u ratovima 1912-1918. i Kraljevina Jugoslavija – probe i eseji*, a zatim Miomir Arsić u klasi članova žirija. Predfilatelistička pisma Vojvodine izložio je Muzej ZJPTT Beograd u relativno skromnom obimu.

Prikazano je malo novih izložaka - tri u grupi odraslih izlagača, jedan omladinski i još dva u klasi literature; smatramo nedovoljno bez obzira na razloge koji su do ovoga doveli.

KAKVI SU BILI IZLOŠCI

U takmičarskoj klasi je bilo dosta izlagača čiji izložci više ne mogu da izdrže kriterijume FIP izložbi. Kako se već dugo godina pojavljuju nepromenjeni na raznim izložbama i to sa neodgovarajućom opremom (crni havid, nejednaki listovi i sl.) žiri je imajući razumevanja za sadašnju situaciju, upozorio svakog (takvog) učesnika na neophodnost promena i poboljšanja.

Organizacioni odbor je u postavci izložbe načinio nekoliko propusta kada su mestimično pogrešnim redom postavljeni izložci. Već prilikom otvaranja moglo se konstatovati da je osvetljenje neodgovarajuće pa je u saradnji sa domaćinom (Srpsko narodno pozorište) taj problem otklonjen. S druge strane, može se konstatovati da je poseta bila dobra, pogotovu prilikom svečanog otvaranja i *palmaresa*. Treba se nadati da nećemo čekati nove 24 godine do sledeće pokrajinske filatelističke izložbe.

Savez filatelista Vojvodine je pokrećući inicijativu za organizovanje Pokrajinske izložbe imao nameru da smotra ovog ranga nastavi da živi i posle ove godine (otuda u nazivu i asocijacija da je izložba vojvođanska), da se održava pred JUFIZ, i to uvek u drugom vojvođanskom gradu. Nadajmo se da će tako i biti i da će se time probuditi novi interes za filateliju u ovom nekada slavnim filatelističkom području.

Odlukama žirija izložbe na čelu sa Bogdanom Petrovićem nije bilo prigovora i utisak je da je posao vrlo savesno obavljen. Ovoga puta izlagačima su podeljene i kopije ocenjivačkih listova i konkretno im je ukazano na osnovne nedostatke na izlošcima sa kratkim uputstvima kako i šta da promene.

Povodom izložbe štampan je uspeo prigodni koverat (sl. 1), a takođe su izdati suvenir tabačići sa osam nalepnica - motiva starog Novog Sada. Emitovana su i dva prigodna žiga (sl. 2) sa datumima otvaranja 8. 12. 1999. godine i promocije 11. 12. 1999. godine. Na pošti 21102 Novi Sad korišćen je poseban flam. Štampani su katalog i *palmares* Izložbe. Ova izdanja se u ograničenom broju mogu naručiti kod SF Vojvodine, poštanski fah 57, 21121 Novi Sad.

(Autor teksta je član Organizacionog odbora Pete pokrajinske izložbe FOJFILA 99).



Grand Prix Jufuza X koji dodeljuje Savez filatelista Jugoslavije pripao je izložku Predraga Antića *Kneževina Srbija*. Nagradu je primila kći Predraga Antića.

REAGOVANJA

Posle više od dva meseca koliko je prošlo od završetka Jufiza X u filatelističkim krugovima se i dalje živo komentarišu događanja u vezi sa izložbom i oko nje a takođe i odluke žirija. Jedno od takvih reagovanja donosimo u ovom broju časopisa.

U skladu sa dosadašnjom praksom Filatelista je otvoren za iznošenje različitih mišljenja i stavova, ali do granice koja ne povređuje nikoga i koja zadovoljava kriterijum stručnosti. Stavove u rubrici Reagovanja prenosimo bez redakcijskih intervencija, s tim što oni nisu obavezno i stavovi Uređivačkog odbora.

JUFIZ X VELIKI POVOD ZA RAZMIŠLJANJE

Vukadin Dimitrijević

Nedavno završena Savezna izložba dala mi je povod da iznesem neka svoja zapažanja.

Među već viđenim zbirka sa prošlih Jufiza predstavljen je veći broj novih izložaka, mahom u klasi tradicionalne filatelije i poštanske istorije, što je po mom mišljenju veliko osveženje za ovu manifestaciju. Pored novih izložaka pojavila su se imena novih izlagača, što je i ohrabrenje za jugoslovensku filateliju.

Za pohvalu je organizacionom odboru, što u Jufiz X nije uvrstio neke stereotipne izložke koji se godinama pojavljuju na izložbama bez ikakvih dopuna i izmena.

Veliki broj novih imena sa novim izloščima prijatno je iznenadio ne samo organizatore ove izložbe, već i nas pobornike filatelije.

Novina na Jufizu X nije samo kvantitativna već i kvalitativna. Među novim izloščima većina su izuzetno kvalitetne – jake zbirke.

Najveća i najžešća konkurencija bila je svakako u klasi poštanske istorije.

U kategoriji poštanskih celina prikazani su svi novi izlošci sem jednog. Ovde treba izdvojiti tri izuzetno jaka izložka (od kojih su dva prikazana na osam vitrina).

Za kategoriju tematske filatelije se može slobodno reći već viđeno. Izostali su dobri izlošci sa ranijih Jufiza, a od prikazanih većina je predstavila stare, nepromenjene izložke sa prethodnih izložbi.

Isti slučaj je i sa maksimafilijom - jedni isti izlošci se prenose sa jedne izložbe na drugu bez ikakvih dopuna.

Ovde bih se osvrnuo na izloženi materijal. Jedan deo izloženih maksimum karata predstavlja ručni rad od strane samih izlagača. Za izradu nekih maksimum karata u nedostatku odgovarajuće razglednice korišćene su fotokopije na koje su lepljene marke koje su kasnije žigosane.

Moderna filatelija je takođe predstavljena sa tri uspešno obrađena izložka. U klasi omladinske filatelije prikazano je sedam osrednjih izložaka. Kategorija literature je posle poštanske istorije zastupljena sa najviše izložaka, osim „Istorije na poštanskim markama” i „Vojne pošte i sanitet Vojne granice 1496-1871”, nije prikazano ništa novo. Kao poseban izložak prikazan je „Propaganda i antipropaganda u I svetskom ratu” koji zaslužuje veliku pohvalu.

Opšti utisak je da je Jufiz X bio jedna od najboljih izložbi do sada sa izuzetno kvalitetnim i vrednim izloščima. Organizacija izložbe je funkcionisala besprekorno, gde treba posebno istaći rad komesara izložbe.

Ružan utisak i mrlju na ovu uspešnu manifestaciju ostavio je svojim radom stručni žiri. Izneću nekoliko primera, gde su donošene sumnjive ocene pa su neki izlošci potcenjivani, a neki precenjivani. Mišljenja sam da je izložak „Pisma bokeljskih mornara 1811 – 1875” koji je ocenjen sa 80 poena drastično oštećen. Ako ga uporedimo sa izložkom „Kovrti Prvi Dan Jugoslavije 1945 – 1960” koji je ocenjen sa 77 poena bilo kakav komentar je suvišan. Za razmišljanje ostaje da li će vlasnik ovog izložka posle ovakve odluke žirija ponovo učestvovati na sledećim izložbama.



Београд — Уметнички павиљон
Belgrade — Le pavillon des arts

Izložak „Srpska vojna pošta u balkanskim ratovima” ocenjen je sa 86 poena dok je drugi izložak istog izlagača „Doprinos francuske pošte Srbiji u I svetskom ratu” ocenjen sa 83 poena. Bez obzira što je drugi izložak u svemu bolji i u svom sadržaju je imao retku poštu srpskih vojnih eskadrila na solunskom frontu kao i mešanu frankaturu sa grčkim i francuskim markama, ovaj izložak je slabije ocenjen od prvog.

Izložak „Vojne cenzure 1944 – 1945” je precenjen sa 92 poena. Svi tipovi vojnih cenzura koji su prikazani u ovom izložku mogli su se videti u druga dva izložka „Celine Jugoslavije 1945-1965” i „Celine Jugoslavije 1945-1975”. Ova druga dva izložka su ocenjena sa 73 odnosno 78 poena. Stiče se utisak da na celinama nisu ocenjivani žigovi vojnih cenzura već samo obrasci celina.

Još jedan izložak na istu temu, „Jugoslavija 1941-1945” je previsoko ocenjen sa 87 poena. U osrednje sređenom izložku prikazano je mnoštvo sudskih omoćnicapisama bez frankature. Ovde je žiri ocenjivao nesumnjivo ime izlagača, a ne izložak.

Još jedan vredan sistematski obrađen izložak „Celine nemačke okupacije Srbije 1941-1944” ocenjen je sa 84 poena. U poređenju sa prethodnim izložkom, u pogledu zadate teme—okupacija Srbije, ovaj izložak je u svemu daleko bolji.

Izložak „Poštanska istorija Crne Gore 1880-1918” je priča za sebe. Na drugom listu izložka kao prvo je bilo izloženo pismo iz Kotora. Možda vlasnik izložka nije znao, ali je mislio da i žiri ne zna da Kotor kao geografsko područje nije pripadao Crnoj Gori u periodu kad je pismo putovalo. Ovaj izložak je trgovačkog karaktera, ocenjen je sa 90 poena, a verovatno iz razloga da bi ga vlasnik bolje prodao.

Od istog izlagača još jedan izložak (po svemu sudeći iz istog razloga) visoko je ocenjen sa 92 poena. Kako je ceo izložak „Eseji, probe i greške Kraljevine Jugoslavije 1921-1941” sastavljen iz makulatura i kao takav trebao je i biti diskvalifikovan jer materijal od koga je izložak sastavljen nije zvanično priznat i ne može da se izlaže u takmičarskoj klasi.

Za izložak „Arhitektura u građevinarstvu” žiri je mogao da dodeli višu ocenu a ujedno i kao podsticaj izlagaču koji prvi put izlaže.

Svakako se mora pomenuti izložak „Kneževina Srbija” koji je ocenjen sa 98 poena. Ovo je bez sumnje najbolji izložak i s pravom je poneo Veliku nagradu izložbe.

Šlag na svoj rad žiri je stavio na samom palmaresu i to prilikom dodele Grand Prix koji je od strane članova žirija bio navodno kovertiran. Smušeno je delovalo to žrebanje kad se pomene da je jedan od članova žirija zaboravio da svoj glas kovertira.

Sve u svemu, izložba je bila i prošla, neki od učesnika su zadovoljni, neki nisu, ostaje nam da komentarišemo i razmišljamo. Što se tiče mene i mojih izložaka, posle svega što je uradio žiri, razmišljam da li uopšte ima svrhe da i dalje izlažem na ovakvim manifestacijama.

Uz izvesna skraćivanja objavljujemo tekst o aktivnostima filatelista Novog Sada Autor teksta je sekretar Saveza filatelista Vojvodine. Izbor naslova redakcijski.

NOVOSADSKO FILATELISTIČKO PROLEĆE

Ivan Tangl

Krajem protekle godine Novi Sad je bio domaćin Pete pokrajinske filatelističke izložbe – VOJFILA 99. Tim povodom izdat je prigodan koverat, a u upotrebi su bili prigodni žigovi (8. 12. i 11. 12.) i propagandni flam.

Nešto ranije, u leto iste godine, povodom proslave pet vekova manastira Rakovac podno Fruške Gore (14. 7. 1999.) u saradnji i uz pomoć Srmske eparhije SPC i episkopa sremskog g. Vasilija, izdat je prigodan koverat i reprint razglenice manastira rakovac s početka ovog veka. Na dan manastirske slave na pošti 21299 Rakovac korišćen je prigodan žig sa likovima sv. Vračeva Kozme i Damjana – zaštitnika manastira.

Do proleća organizovana su četiri susreta filatelista. Za čitaoce časopisa Filatelista sledeći susret najavljujemo za 28. oktobra.

Savez filatelista Vojvodine sa svojim klubovima učestvovao je u pripremi i razradi novog Statuta SFS, kao i u radu Izborne skupštine SFS.

Savez filatelista Vojvodine ima svoje klubove u devet vojvođanskih mesta sa perspektivom da se taj broj poveća još za tri ili četiri.

Obeležavajući godišnjicu agresorskog napada i bombardovanja Novog Sada i Jugoslavije izdat je prigodan žig (24. 3. 2000.) koji je bio u upotrebi na pošti 21208 Novi Sad. Takođe je izdat i prigodan koverat na kome je likovno rešenje novosadskog filateliste Lasla Fodora koje simbolično predstavlja glavne objekte koji su stradali u napadu NATO (sva tri novosadska mosta, zgrada televizije, zgrada Banovina, rafinerija nafte ... Novosadski filatelisti su bili domaćini Jugomarki koja je predstavila svoja izdanja kojima se osuđuje zločin NATO počinjen agresijom na Jugoslaviju. Interesantno je da je promocija obavljena u zgradi Izvršnog veća Vojvodine – poznatoj Banovini, koju je kao i Dom vazduhoplovstva (u Zemunu) projektovao arhitekta Dragiša Brašovan. Oba objekta su teško oštećena prilikom raketnog napada (aprila 1999.)

Godišnjica rušenja Varadinskog mosta u Novom Sadu filatelistički je obeležena prigodnim žigom koji je bio u upotrebi na pošti 21121 Novi Sad.

Nekoliko dana posle puštanja u prodaju prigodnog izdanja ZJPTT Fauna 2000



(zaštićene životinje – poljski leptiri) bio je u upotrebi prigodan žig na pošti 21243 Kovilj, u blizini poznate zone zaštićenih prirodnih retkosti. Štampana je serija od četiri razglednice sa motivima maraka što je pružilo mogućnost izrade uspehlih maksimum karata. Ideja i realizacija je delo poznatog filateliste iz Petrovaradina Šandora Kiša.

Društvo filatelista Novog i savez filatelista vojvodine predstavili su se sa nekoliko izložbenih vitrina posetiocima sajma Art Expo u Novom Sadu od 19. do 23. aprila ove godine. Na pristupačan način predstavljen je istorijat Društva i aktivnost članova i na taj način dat doprinos popularisanju filatelije.

ČETVRT VEKA DRUŠTVA FILATELISTA U BAČKOM PETROVCU

Pavel Lomianski

Sredinom maja navršilo se 25 godina neprekidnog, uspešnog i plodnog rada Društva filatelista u Bačkom Petrovcu. Društvo je osnovano 11. maja 1975. godine na inicijativu tadašnjeg Kluba mladih zanatlija. Time je ostvarena dugo izražavana i prisutna želja ljubitelja poštanskih maraka ovog područja da se organizuju i stvore bolji uslovi za rad i razvoj ove specifične kulturne delatnosti. Tokom protekle dve i po decenije Društvo je na polju filatelije postiglo vredne rezultate svrstavajući se u red aktivnijih društava svoje provenijencije u Vojvodini., odnosno Srbiji (u nekim periodima čak i u sam vrh).

U svojim aktivnostima Društvo beleži zapažene rezultate i uspeh na polju najznačajnijih filatelističkih aktivnosti kao što: su organizovanje filatelističkih izložbi, učešće na izložbama u opštini i širom zemlje, posete izložbama u zemlji i inostranstvu, izdavačka delatnost, okupljanje članova, razmena filatelističkog materijala, popularisanje filatelije naročito među decom i mladima.

U proteklih 25 godina Društvo je priredilo 12 filatelističkih izložbi (od kojih i jednu pokrajinsku - POFIZ III, 1979. godine), bilo izdavač 87 prigodnih izdanja sa odobrenim poštanskim žigovima kojima su obeležene značajne godišnjice i jubileji iz istorije, kulture i umetnosti i drugi događaji iz sredine u kojoj živi slovačka narodnost u našoj zemlji, izdalo je vredne publikacije i kataloge koji su pratili izložbe, dve publikacije koje sadrže katalogizaciju prigodnih izdanja (u 1980. i 1985. godini), spomenicu povodom 20 godina Društva (1975-1995) i jubilarna priznanja u vidu diploma za desetogodišnjicu i dvadesetogodišnjicu rada. Filatelisti iz Bačkog Petrovca učestvovali su na mnogim filatelističkim izložbama organizovanim u prethodnoj Jugoslaviji (Brežice, Kraljevo, Senta, Novi Sad, Subotica, Titov Vrbas), a u SR Jugoslaviji na Jufizu XVIII (1995 u Beogradu), V Pokrajinskoj izložbi VOJFILA 99 u Novom Sadu na kojima su članovi Društva osvojili vredna priznanja i nagrade. Takođe u više navrata (organizovano ili pojedinačno) članovi Društva su posećivali značajnije filatelističke izložbe u zemlji i inostranstvu (JUFIZ, POFIZ, Prag 78 i 88, Bekeščaba 79, Balkanfila 88 i dr.)

Zapažen je vredan doprinos Društva filatelista u Bačkom Petrovcu u obeležavanju 250 godina dolaska Slovaka u Jugoslaviju (1995. godine). Društvo je bilo aktivan učesnik u programu ovog jubileja, posebno u okviru Dana istorije kada je obeležilo i 20 godina svoga rada. Poseban doprinos Društvo je dalo izdanju

jugoslovenske poštanske marke „Slovačke narodne svečanosti” kao i svojim izdanjima (prigodne koverta, karte, maksimum karte) kojima je obeležena 250 godišnjica dolaska Slovaka u Bački Petrovac, 250 godišnjica slovačkog školstva i 150 godišnjica biblioteke. O ovim izuzetnim ativnostima informisana je domaća i strana putem filatelističkih časopisa (u Mađarskoj i bivšoj Čehoslovačkoj).

Za uloženi napor, elan i entuzijazam kao i celokupan doprinos na polju svoga delovanja, Društvo i pojedini njegovi članovi dobili su zapažena priznanja. Društvo je dobitnik Zlatne plakete SFVIZ (dva puta) i Oktobarske nagrade opštine Bački Petrovac (1989. godine). Članovi društva dobili su tri zlatne i jednu srebrnu značku SFV.

Ovogodišnji jubilej obeležava se u vremenu koje nije najpovoljnije, posebno za filateliju. I pored toga Društvo čini napor da obezbedi neophodne uslove za rad. Na to ga obavezuju dosadašnji uspesi, tradicija i renome.

ДЕСЕТА ЈУГОСЛОВЕНСКА
ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА
ЈУФИЗ X



УМЕТНИЧКИ ПАВИЉОН
"ЦВИЈЕТА ЗУЗОРИЋ"
МАРИ КАЛЕМЕГДАН 1
БЕОГРАД
02 - 08. мај 2000. г.

Posle osmomesečne pauze pred vama je 141. broj časopisa *Filatelist*a. U novom formatu i u nešto izmenjenom grafičkom izgledu *Filatelist*a će, počev od ovog broja ponuditi čitalaštvu novu i nadamo se (ubuduće) prepoznatljivu uređivačku koncepciju. Nastojaće da veći prostor dobiju radovi koji se bave stručnim, teorijskim pitanjima filatelije. Po prirodi svog izlaženja *Filatelist*a neće težiti da bude dnevno aktuelan, ali će svakako beležiti društvene vesti, registrovati filatelistička izdanja i donositi prikaze i komentare filatelističkih izložbi. Novi uređivački odbor je sačinio plan izdavanja časopisa. Do kraja ove godine izaći će iz štampe još dva broja: 1. oktobra i 15. decembra

U međuvremenu, u našoj zemlji je održano nekoliko značajnih filatelističkih manifestacija. Obeležen je jubilej Svetskog poštanskog Saveza (125. godina od osnivanja). Tim povodom su održane dve reprezentativne filatelističke izložbe: jedna u Muzeju ZJPTT u Beogradu a druga na Cetinju, koja je zatim presljena u Podgoricu. Obe izložbe bile su prilika da domaća javnost više sazna o istoriji srpske i crnogorske pošte i upozna snažnu dokumentarističku snagu materijala koji filatelisti sakupljaju. Srbija je na kongresu bila među zemljama osnivačima, a Crna Gora im je pristupila u toku zasedanja. Izložbe su bile praćene uspelim izdanjima maksimum karata.

Posle velike pauze u Vojvodini je održana Pokrajinska filatelistička izložba. Po svemu što je donela zaslužuje nesumnjive pohvale.

Krajem januara 2000. održana je Izborna skupština Saveza filatelista Srbije. Za novog predsednika Saveza izabran je Jovan Ristić. Za sekretara Saveza izabran je inž. Dušan Janjetović. Skupština je prema usvojenoj izornoj proceduri izabrala novo Predsedništvo SFS-a. Pored predsednika i sekretara u novo Predsedništvo su izabrani: Dragutin Brčin, Bogdan Petrović, Zoran Stepanović, Vojislav Begović, Zlatimir Maljica, Stevan Novaković, Vukadin Dimitrijević, Husein Čamdžić, Radojica Krunić, Šandor Kiš i Dragan Tajti.

Izornoj skupštini je prisustvovalo 26 delegata sa pravom glasa koji su predstavljali 21 filatelističko društvo iz Srbije.

Ubrzo po izboru novog rukovodstva Saveza filatelista Srbije, predsednik Jovan Ristić je sazvaio prvu sednicu Predsedništva (određen je sistem rada i članovima su dodeljeni konkretni zadaci), dogovoreno je da nosioci poslova pripreme planove za realizaciju. Na taj način, Predsedništvo je preuzelo odgovornost za dalje funkcionisanje Saveza i pokazalo spremnost da se prati izvršavanje preuzetih obaveza. Jovan Ristić i Dušan Janjetović će po funkciji vršiti poslove u vezi sa računom Saveza. Dušan Janjetović i Zoran Stepanović određeni su za koordinaciju rada sa filatelističkim društvima na području Vojvodine gde će saradivati sa Radojicom Krunićem i Draganom Tajtiem. Vukadin Dimitrijević i Stevan Novaković imaju ista zaduženja za druge delove Srbije. Za izdavačku delatnost zadužen je Vojislav Begović, za izložbene aktivnosti u republici Bogdan Petrović i Husein Čamdžić, za borbu protiv falsifikata Bogdan Petrović (atestator SFJ), za omladinsku filateliju, organizaciju i rad filatelističkih sekcija u školama zaduženi su Zlatimir Maljica i Šandor Kiš, Dragutin Brčin za poslovni deo

marketinga (isključujući propagandu), Jovan Ristić i Dragutin Brčin zaduženi su za odnose sa ZJPTT; posebna zaduženja, kao ad hoc zadaci, dodeljena su Zlatimiru Maljici i odnose se na pripremu elaborata za aktiviranje sekcije za maksimafiliju u okvirima SFS-a kao i dogovore oko organizacije Balkanmax-a u našoj zemlji.



Organizacija Jufiza X, po prirodi mesta održavanja, po kadrovima koji je sprovode i po broju učesnika iz Srbije, je manifestacija u kojoj je zaista velika i nezamenjiva uloga koju je imao Savez filatelista Srbije. Praktično, bez materijalne pomoći koju je Savez pružio Organizacionom odboru, izložbe ne bi bilo. U proteklom periodu naši filatelisti su sa uspehom učestvovali na Svetskoj izložbi u Londonu i Evropskoj izložbi u Beču, a na jesen ih očekuju međunarodne izložbe u Španiji i Indoneziji.

SAVEZ FILATELISTA SRBIJE
BIBLIOTEKA

KNJIGA 1

VOJNA POŠTA
I SANITET
VOJNE GRANICE

1496 - 1871



napisao
dr vet. med. Vojin Višacki

Beograd, 2000.

Čigoja
S T A M P A

Тираж: 400